



YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MEDYA VE İLETİŞİM ANABİLİM DALI

**SOSYAL MEDYADA KULLANILAN FOTOĞRAFLARIN
ERGENLER
ÜZERİNDEKİ MADDE BAĞIMLILIĞINA ETKİSİ**

ALİ GÜNDÜZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

LEFKOŞA
2018

**SOSYAL MEDYADA KULLANILAN FOTOĞRAFLARIN
ERGENLER
ÜZERİNDEKİ MADDE BAĞIMLILIĞINA ETKİSİ**

ALİ GÜNDÜZ

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MEDYA VE İLETİŞİM ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI
YRD. DOÇ. DR. İBRAHİM ÖZEJDER

LEFKOŞA
2018

KABUL VE ONAY

Ali GÜNDÜZ tarafından hazırlanan “Sosyal Medyada Kullanılan Fotoğrafların Ergenler Üzerinde Madde Bağımlılığına Etkisi” başlıklı bu çalışma, 16/11/2018 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ

Yrd. Doç. Dr. İbrahim ÖZEJDER (Danışman)
Yakın Doğu Üniversitesi
İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü

Doç. Dr. Fevzi KASAP (Başkan)
Yakın Doğu Üniversitesi
İletişim Fakültesi Radyo Televizyon ve Sinema Bölüm Başkanı

Yrd. Doç. Dr. Bahar TAŞELİ
Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi
İletişim Fakültesi Reklamcılık ve Halkla İlişkiler Bölüm Başkanı

Prof. Dr. Mustafa SAĞSAN
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin, tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt ederim. Tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

- ☐ Tezimin Tamamı her yerden erişime açılabilir
- ☐ Tezimin sadece Yakın Doğu Üniversitesinde erişime açılabilir.
- ☐ Tezimin iki (2) yıl süre ile erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde tezimin tamamı erişime açılabilir.

Tarih:16.11.2018

İmza

Ad Soyad: Ali GÜNDÜZ

TEŞEKKÜR

Hızlı bir şekilde gelişmekte olan teknoloji ile birlikte hayatımızın bir parçası haline gelmiş internet ve hemen hemen herkesin gündelik yaşamına giren sosyal medya, İnsanoğlu'nun hayatında büyük bir yer bulmuştur. Bunun sonucunda insanlar hayatlarındaki tüm duygularını internet ve sosyal medyada yaşayan bireyler durumuna gelmiştir. Sınırsız erişim olanağının sunulduğu internetten en fazla etkilenen ve korunması gerekenlerin başında çocuklar ile ergenler gelmektedir. Çocuk ve ergenleri koruyabilmek için ise öncelikle sorunun iyi bir şekilde tespit edilmesi ve bu tespit sonrasında çözümler bulunması gerekmektedir.

İnternetin hayatımıza bu denli hızlı girmesine karşın çocuk ve ergenlerin üzerinde yarattığı etkileri kapsamlı olarak inceleyen araştırmalar günümüzde hala yeterli değildir. Bu çalışmanın yapılma sebebi öncelikle sosyal medyada yayınlanan fotoğrafların ergenler üzerinde ne gibi etkiler yarattığını tespit etmektir. Sonrasında ise ergenler üzerindeki muhtemel bağımlılığa karşı ebeveynlerin bilgilendirilmesi ve önlemler almasını sağlamaktır. Çalışma yapılırken MEB Talim ve Terbiye kurulundan ve YDÜ Bilimsel Araştırmalar Değerlendirme Etik Kurulu (BAEK) 'undan gerekli izinler alınmıştır.

Bu tezin hazırlanmasında başta danışman hocam Yrd. Doç Dr. İbrahim ÖZEJDER olmak üzere jüri üyelerim Doç. Dr. Fevzi KASAP, Yrd. Doç. Dr. Bahar TAŞELİ, Polis Genel Müdürü Süleyman MANAVOĞLU'na, Siyasi Polis Müdür Vekili Ali Kemal SAYDAM'a Başbakanlığa bağlı Uyuşturucu ile Mücadele Dernek Başkanı sayın Hasan KARAOKCU'ya soruların yorumlanmasında yardımlarını esirgemeyen Öğr. Gör. Selma BARDAKÇIOĞLU KORKMAZ'a, İletişim Fakültesi'nde görevli tüm hocalarıma, aileme ve arkadaşlarıma katkılarından dolayı sonsuz teşekkür ederim.

ÖZ

SOSYAL MEDYADA KULLANILAN FOTOĞRAFLARIN ERGENLER ÜZERİNDEKİ MADDE BAĞIMLILIĞINA ETKİSİ

Çalışma sosyal medyada kullanılan fotoğrafların ergenler üzerinde madde bağımlılığına ne gibi etkilerinin olduğunun saptanması sonrası, önlenmesi veya en aza indirilmesi için neler yapılması gerektiğinin belirlenip çözüm önerilerinin geliştirilerek yapılan çalışmalara katkıda bulunmak amacıyla yapılmıştır. Bu amaçla görüşme formu kullanılarak mülakat ve anket yapılarak araştırmaya konu problem ile ilgili olarak deneklere sorulacak ucu açık sorular ile problem varlığından haberdar olup olmadığının tespiti ile kapsam, farkındalık ve alınacak tedbirler ile ilgili analizlerin yapılmasına katkı sağlamaktır.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde biri sınav ile öğrenci alan diğeri sınavsız olarak öğrenci alan iki devlet lisesinde öğrenim gören 10. ve 11. Sınıflardan rastgele seçilen gönüllülük esasına göre 35'er öğrenciden oluşan toplamda 70 öğrenci ile bu yaş guruplarında çocuğu bulunan 50 ebeveynler ile konunun tespiti için anket ve mülakat yapılmıştır.

Konu ile ilgili olarak yapılan anket ve mülakatlar neticesinde öğrencilere medyada yayınlanan bazı fotoğraflar gösterilmiş ve öğrencilerin yarısından fazlasının yorumlarının ortak olduğu görülmüştür. Öğrencilerin gösterilen fotoğraflardan kız erkek öğrenci ayırt etmeksizin etkilenmesi oluşabilecek zararlı etkilerin ortak olabileceğini göstermektedir.

Sosyal medyada kullanılan fotoğrafların ergenler üzerindeki madde bağımlılığına etkisi olduğundan hareketle yapılan çalışmada çıkan sonuçların belirlenen tespiti desteklediği görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Medya, Sosyal Medya, Fotoğraf, Bağımlılık, Ergen.

ABSTRACT

EFFECTS OF IMAGES USED ON SOCIAL MEDIA ON TEENEGERS' SUBSTANCE ADDICTION

This study aimed to achieve to determine how images on social media affects the substanceaddiction on teenagers, and propose solutions to prevent or reduce its effects to supportthe existing studies on this subject. In order to do that, interviews and questionnaires wereused about problems of study asking participants open ended questions to get someinformation if they were aware of the problem and contribute to make some analyses aboutprecautions that would be made.

Questionnaires and interviews made by 70 students chosen from 10 th and 11st grades fromtwo high schools: one has placement by examinations and the other is placed by withoutexaminations, the students were chosen randomly and voluntary, each group having 35students, also parents who had children that were at the same age with the students whojoined the research were also interviewed with and filled out the questionnaires.

In consequence of questionnaires and interviews about the subject students have beenshown photographs from social media and the result came that more than half of thestudents gave similar and common answers. Looking at their answers, we see that both girlsand boys are subject to the harmful effects of these images without any gender difference.

The results of this study showed that the effects of images on social media on teenagers'substance addiction supports the already known statement.

Key Words: Media, Social Media, Photography, Addiction, Teenager.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY

BİLDİRİM

TEŞEKKÜR.....	iii
ÖZ.....	iv
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER	vi

GİRİŞ.....1

1.BÖLÜM

MEDYA, SOSYAL MEDYA VE GÜDÜLEME.....4

1.1. Medyanın İzleyici Üzerindeki etkileri.....	4
1.2. Medyanın Birey Üzerindeki Etkileri.....	5
1.3. Medya-Bağımlılık İlişkisi.....	6
1.4. İnternet ve Sosyal Medya.....	7
1.5. Sosyal Medyanın Yapısal Özellikleri.....	7
1.6. Medya ve Sosyal Medya Bağımlılığı.....	9

2.BÖLÜM

MADDE BAĞIMLILIĞI, TOPLUM, SAĞLIK.....11

2.1. Madde Bağımlılığı Nedir?.....	11
2.2. Bağımlılık Yapıcı Maddeler ile Özellikleri.....	13
2.3.Uyuşturucu Madde Sınıfları.....	22
2.4.Benzer Araştırmalar.....	25

3.BÖLÜM

3.1. 15-17 YAŞ GRUBU ÖĞRENCİLER İLE YAPILAN

ANKETSONUÇLARI.....28

3.1.1 Sosyal Medyanın En Çok Hangi Amaçla Kullanıldığına Dair Ergen Görüşleri.....	28
---	----

3.1.2. Sosyal Medyada En Çok Hangi Paylaşımları Takip Ettiklerine Dair Ergen Görüşleri.....	29
3.1.3. Sosyal Medyada En Çok Neleri Paylaştıklarına Dair Ergen Görüşleri.....	31
3.1.4. Sosyal Medyanın Hangi Gruplarına Dahil Olduklarına Dair Ergen Görüşleri.....	32
3.1.5. Sosyal Medya Grupları ile Organize Olup Bir Yerde Ne Sıklıkla Toplandıklarına Dair Ergen Görüşleri.....	32
3.1.6. Kullanım Sıklığına Göre Ne Tür Mekânlarda Toplanmayı Tercih Ettiklerine Dair Ergen Görüşleri.....	33
3.1.7. En Yakın Arkadaşıyla İlk Nerede Tanıştığına Dair Ergen Görüşleri.....	34
3.1.8. Yakın Arkadaşıyla Nerede Vakit Geçirdiklerine Dair Ergen Görüşleri.....	35
3.1.9. Spor ile İlgilerine Dair Ergen Görüşleri.....	36
3.1.10. Gençlerin Yerleşim Yerlerinden Uzak Mekânlarda Buluşmalarının Sebeplerine Dair Ergen Görüşleri.....	37
3.1.11. Kafe-Bar Tazı Mekânlarda Ne Sıklıkla Vakit Geçirdiklerine Dair Ergen Görüşleri.....	38
3.1.12. Fotoğraftaki Kafede Vakit Geçirmenin Cazip Olup Olmadığına Dair Ergen Görüşleri.....	39
3.1.13. Aşağıdaki Fotoğrafın Neyi Çağrıştırdığına Dair Ergen Görüşleri	40
3.1.14. Aşağıdaki Fotoğraftaki Gençlerin Görüntülerinin Neyi Yansıttığına Dair Ergen Görüşleri.....	42
3.1.15. Aşağıdaki Fotoğraftaki Gençlerin Görüntüsünü Yaratın Faktörün Ne Olduğına Dair Ergen Görüşleri.....	43

3.2. 15-17 YAŞ GRUBU ÖĞRENCİLERİN EBEVEYNLERİ İLE YAPILAN

ANKET SONUÇLARI.....	45
3.2.1. Sosyal Medyayı En Çok Hangi Amaçla Kullanıldıklarına Dair Ebeveyn Görüşleri.....	45
3.2.2. Sosyal Medya Üzerinden En Çok Hangi Paylaşımlarda Bulundıklarına Dair Ebeveyn Görüşleri.....	46
3.2.3. Çocuklarını Sosyal Medyada Takip Edip Etmediklerine Dair Ebeveyn Görüşleri.....	46

3.2.4. Çocuklarının Sosyal Medyayı Kullanmalarından Rahatsız Olup Olmadıklarına Dair Ebeveyn Görüşleri.....	47
3.2.5. Çocukları Sosyal Medyayı Kullanırken Ebeveynlere Rahatsızlık Veren Durumlara Dair Ebeveyn Görüşleri.....	47
3.2.6. Çocuklarına Sosyal Medyada Kısıtlama Yapıp Yapmadıklarına Dair Ebeveyn Görüşleri.....	49
3.2.7. Çocuklarını Denetlerken Başarılı Olup Olmadıklarına Dair Ebeveyn Görüşleri.....	50
3.2.8. Çocuklarının Doğru Söylediğinden Emin Olup Olmadıklarına Dair Ebeveyn Görüşleri.....	51
3.2.9. Ebeveynlerin Sosyal Medyada Yaptıkları Paylaşımları Çocukların Takip Ettiğini ve Etkilenebileceğini Düşünüp Düşünmediklerine İlişkin Ebeveyn Görüşleri.....	51
3.2.10. Sosyal Medyanın Yararlarına İlişkin Ebeveyn Görüşleri.....	52
3.2.11. Sosyal Medyanın Zararlarına İlişkin Ebeveyn Görüşleri.....	54
3.2.12. Çocuk ve Gençlere Hangi Sosyal Medya İçeriklerinin Zarar Verebileceğine Dair Ebeveyn Görüşleri.....	57
3.2.13. Çocuklarının Sahip Olmasını İstedikleri Özellik ve Becerilere İlişkin Ebeveyn Görüşleri.....	58
3.2.14. Çocuklarının Sahip Olmamasını İstedikleri Özellik ve Soruna İlişkin Ebeveyn Görüşleri.....	58
3.2.15. Aşağıdaki Fotoğrafın Neyi Çağrıştırdığına Dair Ebeveyn Görüşleri.....	60
3.2.16. Aşağıdaki Fotoğraf Karesinde Kendi Çocukları Olsa Ne Düşüneceklerine İlişkin Ebeveyn Görüşleri.....	61

4.BÖLÜM

4.1.ANKET SONUÇLARINI DEĞERLENDİRİLMESİ63

4.1.1. Ergenlerin sosyal medyada yayınlanan fotoğrafların, 15-17 yaş arasındaki öğrenciler üzerindeki bağımlılığa etkileri ile ilişkin sonuçlar.....	63
4.1.2. Ebeveynlerin sosyal medyada yayınlanan fotoğrafların, 15-17 yaş arasındaki öğrenciler üzerindeki bağımlılığa etkilerine ilişkin sonuçlar.....	64

4.2. SONUÇ	67
KAYNAKÇA.....	70
İNTİHAL RAPORU.....	76
ETİK KURUL RAPORU	78

GİRİŞ

Özellikle akıllı telefonların yaygın bir şekilde kullanılmaya başlaması ile çoğu insanın gün içerisindeki zamanının büyük bir kısmını çalan adeta bir tutkudur “Sosyal Medya”. Tutkudan öte hastalık denecek derecede bağımlılık yaratan bu sanal dünyanın en değerli olgu olan zamandan ayrı birçok olumsuz etkiyi sayabiliriz. Bu olumsuzluklardan birisi olarak işaret edebileceğimiz husus olan, sosyal medyada kullanılan fotoğrafların ergenler üzerinde madde bağımlılığına etkisi araştırmamıza konu olarak seçilmiştir. Vural ve Bat’a göre sosyal medya, herhangi bir vakit ve yer sınırlaması olmadan (mobil tabanlı), paylaşımın ve tartışmanın esas olduğu bir insanî iletişim şeklidir (Vural ve Bat, 2010). İnsani iletişim olmasından, sosyal ağ da denilen bu kavramın olmazsa olmazının insan olduğu gerçeğini anlamak zor olmaz. Çocukluk ve yetişkinlik dönemi arasındaki gelişim döneminde bulunan ergenler de sosyal medya kullananlar içerisinde önemli bir paya sahiptirler. 11 yaştan başlayarak sonraki dönemi kapsayan ergenliğin ilk yılları; çocukluk çağındaki somut işlemsel düşünceden, yetişkinlikte soyut işlemsel düşünceye doğru geçiş niteliği taşımaktadır (Piaget, J., 1970).

Yukarıdaki psikolojik gelişim kuramının da gösterdiği gibi, pek çok fiziksel, duygusal, bilişsel ve sosyal gelişim yani değişim yaşayan ergenin; bu değişimler karşısında işlevselliğini yitirmemesi ve sürdürebilmesi oldukça önemlidir. Bunlara ek olarak, karşılaşılan zorluklarla mücadele etmeyi de paralelinde getiren bu süreçte, ergen bireyin dışsal uyarıcılara karşı etkilenme, duyarlılık ve incinebilirlik düzeyi yükselmekte; bu da ergenlik dönemindeki bireyi, sağlığına ve ruhsal iyilik durumuna yönelik birçok tehlikeye açık hale getirmektedir (Karadon, S. ,2012).

Bu çalışmanın sosyal medyayı konu almasındaki neden, teknolojinin gelişmesine bağlı olarak internet kullanımındaki hızlı artış ve bunun yanında hemen hemen tüm kesimler tarafından kullanılan sosyal medya aracılığı ile zaman ve mekân kavramlarını ortadan kaldırarak düşük maliyetlerle dünyanın herhangi bir yerindeki olaya veya kişiye yorum yapıp ulaşılabilmesidir. Bu bağlamda akılda kalıcılığı ve anlatılmak istenilenin sayfalarca yazılması yerine fotoğraflarla sosyal medyada yayınlanmasının ergenler üzerinde kalıcı ve daha etkili olacağı düşünülmektedir. Çok eski zamanlardan beri kullanılan ve anlatılmak istenileni duvar üzerine kazınarak çizilen resimler, günümüzde çoklu ortamların gelişmesi ile birlikte çok daha hızlı ve büyük kitlelere ulaşip çok daha etkili olabilmektedir.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinde madde kullanımı yaşının düşmesi ve ayı zamanda artması güvenlik güçlerinin bu konu ile ilgili birimlerinin işlerini bir hayli artırmıştır. Mesele ile ilgili olarak ülkemizde de hükümet edenler, madde kullanımı konusunun yayılmasını önlemek adına Başbakanlığa bağlı Uyuşturucu ile Mücadele Komisyonunu kurarak bir takım çalışmalar yürütmektedirler. Bu çalışma ile hızla artan madde bağımlılığına sosyal medyada yayınlanan fotoğrafların, ergenler üzerindeki madde bağımlılığına ne derece etkilerinin olduğunun saptanması sonrası, önlenmesi veya en aza indirilmesi için neler yapılması gerektiğinin belirlenip çözüm önerilerinin geliştirilerek yapılan çalışmalara katkıda bulunmak amaçlanmaktadır.

Çalışmada gerek ergenler gerekse veliler tarafından yapılan mülakatlar neticesinde elde edilen verilerin, ülkemizdeki çoğunluğunu ergenlerin oluşturduğu madde bağımlılığı ile ilgili olarak yapılan çalışmalara katkıda bulunup bu yönde daha etkin ve verimli neticelerin alınmasına yardımcı olacağı düşünülmektedir. Bunun yanında velilere, sosyal medyada yayınlayacakları madde bağımlılığı ile ilgili fotoğrafların çocukları üzerindeki olumsuz etkilere dikkat çekip fotoğraf yayınlamadan önce bir kez daha düşünüp ona göre paylaşım yapmaları hususunda farkındalık yaratacağı umulmaktadır.

Bu çalışmada görüşme formu hazırlanarak mülakat ve anket kullanılmıştır. Bunun sebebi araştırmaya konu problem ile ilgili katılımcılara sorulacak ucu açık (yönlendirmeden uzak) sorular ile problem varlığından haberdar olup olmadığının tespiti ile kapsam, farkındalık ve alınacak tedbirler ile ilgili analizlerin yapılmasına katkı sağlamaktır.

Araştırmadaki örneklem gurubunu Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Lefkoşa'daki Türk Maarif Koleji ve Girne'deki Anafartalar Lisesi'nde eğitim görmekte olan 10. ve 11. sınıflarındaki 70 kişilik bir öğrenci grubu (ergenler) ile bu kitlenin ebeveynlerinin oluşturduğu 50 kişilik guruptur.

Medyanın tüm insanlar üzerindeki etkisi fazla olup ergenlerin yaşları itibari ile etkilenme oranı daha fazla olacağı düşünülmektedir. Ergenlerin sosyal medyada hem fazla vakit ayırdıkları hem de fazla paylaşımda bulundukları göz önüne alınmış ve sosyal medyada yayınlanan uyuşturucu, uyutucu ve alkol ile ilgili fotoğrafların ergenleri özendirip bağımlı olmalarını artırıcı yönde etkilediği

varsayılmaktadır. Ergenlerin bu dönemde etkilenme oranları oldukça fazladır ve kendi yaşlıtlarının paylaşımlarından ve yaşantılarından kötü alışkanlıklar edinme olasılıkları arttığı sanılmaktadır. Ergenlerin özellikle görsel unsurların cazibesinden etkilendiğı varsayılmaktadır.

Aile içerisinde bulunan madde kullanıcılarının sosyal medyada yapmış olduğı paylaşımların ergenlerde bağımlılığı artırıcı yönde etkisi olduğı düşünülmektedir. Bu bağlamda gençlerin aralarında yapılan bazı görsel paylaşımların doğrudan madde ile ilgili olmasa da madde bağımlılığını teşvik ettiğı sonucuna varılabilir.

15-17 yaş arasındaki ergenlerin kullanmakta oldukları sosyal medyada paylaşılan fotoğrafları ile madde bağımlılığı arasında bir ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan bu çalışmada sınırlılıklar şu şekilde belirlenmiştir.

- Araştırma, kişisel bilgi formu ve görüşme formlarından elde edilen bilgilerle sınırlıdır.
- Araştırma, 2017-2018 Eğitim Dönemi'nde, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Lefkoşa'daki Türk Maarif Koleji ile Girne'deki Anafartalar Lisesi'nde eğitim görmekte olan 10. ve 11. sınıflarından rastgele seçilen 35'er kişiden oluşan toplam 70 öğrenci ile belirtilen sınıfların herhangi birinde ergen çocuğı olan yine rastgele seçilen 50ebeveynlerinin görüşleriyle sınırlıdır. Araştırma verileri yüz yüze görüşme yapılarak ve anket uygulanarak toplandığı için evren içinden seçilen örneklem yeterlidir.
- Araştırmada sadece fotoğrafa odaklanılmasına rağmen, sosyal medyanın kendisi bağımlılıktır.

1.BÖLÜM

MEDYA, SOSYAL MEDYA VE GÜDÜLEME

1.1. Medyanın İzleyici Üzerindeki etkileri

Medyanın bireyler, toplumsal gruplar ve bir bütün olarak toplum üzerinde yapabileceği etkiler konusunda, birbirinden çok farklı, hatta kimi zaman birbirleriyle taban tabana zıt görüşler ileri sürülmektedir. Bazı düşünürlere göre medyanın bireyler, toplum kesimleri ve toplum üzerindeki etkileri bilmeden, istemeden ve bir kasıt olmaksızın kendiliğinden oluşmaktadır. Fakat, yapılan bir çok araştırma sonucunda ortaya konan bulgular, işin asılının hiç de öyle olmadığını göstermektedir. Durumun, bu düşünürlerin iddialarının tam tersine olduğunu ve yapılanların genellikle bilinçli, amaçlı ve planlı bir şekilde gerçekleştirildiğini bütün çıplaklığı ile ortaya koymaktadır (Arslan, 2006)

İnsan hayatının bir parçası haline gelen sosyal medya, bireyler üzerinde hem dolaylı hem de doğrudan çeşitli etkiler gösterebilmektedir. Bu etkiler kimi zaman olumlu anlamda iken bazen de olumsuz anlamda olabilmektedir. Sosyal medya; gündemi takip etme, eğlence, alışveriş ve bunun gibi çok sayıda iletişim özellikler barındırmaktadır. Aynı şekilde, kültür, sanat ve etkinlikler noktasında da kişilerin hayatlarını kolaylaştırmaktadır. Ancak her zaman durum böyle değildir. Çoğu zaman olumsuz durum ve neticeler de doğurabilmektedir. Bunlar; bazen bir terör örgütünün propagandası, bazen yasaklı ürün ve maddelerin temin edilmesi noktalarına varabilmektedir. Sosyal medyada birey kısmi bir mutluluk hissi yaşamasına rağmen, esasında toplumla olan bağlarında zayıflık meydana gelmektedir (Alav, 2014).

Bunun neticesinde birey ailesi ve yaşadığı toplumdan gittikçe uzaklaşarak yalnızlaşmaktadır. Bu durum kişilerin yaşamlarını sağlıklı bir şekilde sürdürebilmelerini engelleyebilmekte ve bireylerin kendilerinden beklenilenin dışında davranışlar sergilemesine yol açabilmektedir. Aynı şekilde sosyal medya kişinin maskeler kullanmasını tetiklemektedir. Bu kişinin gerçek kişiliği ile sergilediği kişilik

arasında uçurumlar meydana getirmekte ve nihayetinde bireyi kendisinden uzak bir kişilik ile baş başa bırakacaktır. Zira maskeli bir kişilik belirsizlikle yüklüdür ve ne yüklediği de bilinmemektedir (Doğan, 2015).

Dolayısıyla böylesine bir belirsizlik hem birey için hem de toplum için yıkıcı neticeler doğurabilmektedir. Niyet ve amacı belirsiz maskelerin vereceği mesaj ve iletiler diğer kullanıcıların bilinç ve zihinlerinde bazen olumsuz ve yıkıcı etkiler meydana getirebilmektedir. Bunun yanında sosyal medya kişinin yaşamını derinden etkilemekte ve hatta kişiliğin oluşmasına olumlu ya da olumsuz etkiler meydana getirmektedir. Yine bilinçsizce kullanılan sosyal medya kullanımı, özellikle çocuklar üzerinde yıkıcı durumların oluşmasına neden olabilmektedir. Böylesi durumları engellemek için devletler ve uluslararası kuruluşlar çeşitli mücadele yöntemlerini geliştirmiş olsalar da büsbütün olumsuz etkilerin önüne geçememektedirler. Son olarak denilebilir ki; son birkaç yıldır yaşamımıza giren sosyal medya ciddi sayıda kitlelere ulaşmış, bunun sonucunda fert ve toplum bazında çok yönlü etki ve değişimlere neden olmuş ve olmaya da devam etmektedir.

1.2. Medyanın Birey Üzerindeki Etkileri

Medya bir anlatım aracı olduğu kadar, bir mesajın bir gruba ulaştırılmasını sağlayan bilgi yayma araçlarının tümü olarak görülebilir (Karabacak, 1993:33). Olguları biraz daha irdelemek, medyanın bireyler ve toplum üzerindeki etkilerinin daha iyi anlaşılmasında yardımcı olacaktır. Bunu yaparken öncelikli olarak “iletişim” konusuna bir göz atmak gerekir. İletişim, alıcı ile gönderici arasında gerçekleşen bir ilişki, olaydır. Bu ilişkiler bir karşılıklılık esasına dayalı olduğu için, konuya bir toplumsal etkileşim olayı olarak da bakılabilir. Bu yüzden, medyanın etkileri incelenirken hem göndericinin hem de alıcının özellikleri dikkate alınmak zorundadır.

Medya ile dinleyiciler-izleyiciler arasındaki bu ilişki oldukça çok boyutlu ve karmaşık niteliklidir. Haliyle, medyanın yapabileceği etkiler, bu etkilerin türleri, derece ve şiddetleri birçok faktör tarafından belirlenir. Konu bireyler boyutunda ele alındığında, izleyicilerin toplumsal öz geçmişleri, yaşı, cinsiyeti, mesleği, yaşam biçimi, hayatı algılayış şekli, zihinsel özellikleri ve zekası, kişiliği, dini inançları ve öteki bireysel karakteristikleri gibi bir çok etken işin içine girmektedir. Bireylerle ilgili olarak sayılan, bütün bu toplumsal ve psikolojik özellikler, medyanın bireyler üzerinde yaratacağı etkinin türünü, şeklini ve şiddetini belirlemede belirli ölçüde rol oynar. Hiç

kuşkusuz bu konuda mesajların simgesel yapısı da gözden ırak tutulmamalıdır.

Yine aynı şekilde, verilen mesajların kaynağı da, yaratılabilecek etkilerin niteliği ve şiddeti üzerinde belirleyici rol oynayan bir başka önemli etkidir. Örneğin, alanında otorite ve güvenilir kaynaklara dayalı mesajlar, başka kaynaklara dayalı mesajlardan, hem nitelik ve hem de nicelik bakımından çok daha etkili olmaktadır. Konuyu, yaşanan güncel olaylardan örneklendirecek olursak: Türkiye’de, 2001 yılı Şubat ayında ortaya çıkan ekonomik (siyasi ve toplumsal boyutları da olan) kriz ortamında, toplumun ilgisinin ve bireylerin kulaklarının; ekonomiden sorumlu devlet bakanı seçilen ve kısa sürede, alanında uzman bir otorite ve güvenilir bir devlet adamı olarak kendini topluma kabul ettiren Kemal Derviş’in söyleyeceklerine ve O’nun vereceği mesajlara odaklandığına tanık olmayan yok gibidir (Arslan,2006)

1.3. Medya-Bağımlılık İlişkisi

Kitle iletişim araçları, yaygın kullanımıyla medya; düşüncelerin, davranışların, değer yargılarının oluşmasında, toplumun kültürel ve sosyal yapısını belirlemesinde en güçlü araçlardır. Günümüzde bilim, iletişim ve teknolojiye yaşanan gelişmeler sonucunda medya büyük kitlelere kısa sürede ulaşabilmekte ve onları etkileyebilmektedir. İletişim araçları toplumun davranış kalıpları, değer ve düşünce tarzlarının bireylere kazandırılması ve öğrenilenlerin içselleştirilmesinde etkili olmaktadır. İletişim araçlarına özellikle de görsel medyaya gösterilen yoğun ilginin de kolaylaştırıcı etkisiyle iletişim araçları vasıtasıyla kitlelere aynı ileti çok sayıda ve farklı mesajlarla iletilmekte, çok hızlı bir bilgi akışı sağlanmaktadır. (Özbaş ,2010)

Bağımlılık yaklaşımı, izleyici etkilerini diğer sosyolojik modellerden çok daha kapsamlı bir toplumsal yapı bağlamında ele almaktadır. Modele göre, toplumlar daha karmaşık hale geldikçe bireyler daha kapsamlı toplumsal sistem hakkında bilgi edinebilmek amacıyla medyaya daha çok bağımlı hale gelmektedir. (Fejes, 2005: 307-308). Medya Bağımlılığı yaklaşımı, “ekolojik” bir bakış açısıyla; toplumu "organik bir yapı" olarak görmekte ve sosyal sistemlerin mikro (bireyler, kişilerarası gruplar) ve makro (örgütler, siyasi, ekonomik, kültürel sistemler) parçalarının ilişkilerini incelemekte ve ardından, parçaların (toplumsal sistem, medya ve bireyler) davranışını bu ilişkiler bağlamında açıklamaya çalışmaktadır (DeFleur ve Ball-Rokeach, 1989: 302-303, BallRokeach, 1998: 14-15). Medya etkilerini, bir toplumun ve bu toplumda yer alan medyanın tarihsel şartlarında ortaya çıkan zorunlu değişiklikleri dikkate

olarak açıklayan model açısından (Fejes, 2005: 308), internetin getirdiği yenilik ve değişimler de dikkate değerdir. İnternet, bütün toplumların ve medyanın yapısal şartlarında zorunlu değişimler yaratmıştır ve yaratmaktadır.

1.4. İnternet ve Sosyal Medya

İnternet, tıpkı bilgisayarın ortaya çıkması gibi ilk olarak 1965 yılında Amerika’da kullanılmaya başlayan bir teknoloji harikasıdır ve hatta, daha da ileri gidilerek, yeni bir dönemin başlangıcı, bilgi ve bilginin paylaşımı çağının doğuşu olarak da değerlendirilmektedir (Arısoy, 2009). Önceleri bilgisayarlar arasında bağlantı kurma amaçlı geliştirilen bu sistem zamanla kendisini geliştirerek birçok alanda kullanılmaya başlamıştır.

İnsanların internet üzerinden birbirleri ile haberleşip iletişime geçtiği ortama sosyal medya denir. Bir diğer deyişle; Kişilerin kendi ürettiği bilgi ve belgeyi yayınlayıp paylaşabildiği oluşuma verilen isme “sosyal medya” denilmektedir. Önceleri sadece ulaşılmak istenilen bilgileri bulmaya yarayan internet, Web 2.0’in ortaya çıkışı ile kullanıcılarının aynı zamanda üretim yaptığı ve bilginin çift yönlü paylaşılabilirdiği sosyal medya denilen ortamlarının oluşmasını sağlamıştır.

1.5. Sosyal Medyanın Yapısal Özellikleri

Sosyal Medya, kullanıcılara enformasyon, düşünce, ve bilgi paylaşım imkânı tanıyarak karşılıklı etkileşim yaratan çevrimiçi araçlar ve web siteleri için ortak kullanılan bir terimdir (Sayımer, 2008:123). Sosyal medya; teknoloji ve sosyal girişimcilik kelimelerini resimler, videolar ve ses dosyaları ile birleştirir. Sosyal medya araçlarının tanımı ve kapsamı kişiden kişiye değişmekle beraber bilgisayar ya da mobil telefon gibi araçların desteklediği ana unsurları bloglar, mikrobloglar, online chat, RSS beslemeleri, sosyal ağlar, sosyal imleme siteleri, forumlar, podcastler, video paylaşım siteleri, sanal dünyalar gibi çeşitli formlarda karşımıza çıkmaktadır (Hatipoğlu 2009: 72; Koç ve Karabatak 2011). Sosyal medya araçları toplumsal iletişimimize farklı bakış açıları ve yöntemler kazandırmıştır.

Birçok farklı özellik barındıran sosyal medyanın en önemli özelliği, herkes tarafından iletişim kurulabilen arkadaşlık profilleri barındıran siteler olmalarıdır. Bu profiller kişilere has benzersiz sayfalardan oluşmaktadır (Sunden, 2003).

Dolayısıyla her geçen gün daha fazla kitlelere ulaşabilen sosyal medya, çeşitli

özellikler barındırmaktadır. Bu özellikler sosyal medyanın işlevleri ve etkileri bağlamında ele almak konuyu daha açık hale getirecektir. Katılımın önemli bir sosyal medya özelliği olduğunu belirtmektedir. Zira sosyal medya ilgili kullanıcıların katılımına olanak sağlayan ve geri dönüt vermelerini teşvik eden bir platformdur (Atadil, 2011).

Çünkü kullanıcı katılımlarıyla birlikte sosyal medya içerikleri daha zengin ve gelişimi daha çabuk olmaktadır. Sosyal medyanın açıklık özelliğine vurgu yapmaktadır. Bu yüzden sosyal medya siteleri kullanıcı yorum ve bildirimlerine açık bir durumdadır. İçeriğe erişimin önünde de büyük engeller genellikle bulunmamaktadır.

Sosyal medya özellikleri içinde topluluk kavramını öne çıkarmaktadır. Buna göre sosyal medyanın olmazsa olmazlarından biri topluluktur (Aslan, 2011). Zira bu topluluklar sayesinde bilgi alışverişi kolaylaşmakta ve çeşitli alanlarda bilgiler paylaşılmaktadır.

Vural ve Bat (2010) ise bağlantısızlık özelliğinin sosyal medya için önemli olduğunu belirtmektedir. Buradan kasıt sosyal medya vasıtasıyla çeşitli linkler kullanılarak geri bildirimler alınabilmesidir. Bunların yanında interaktif konuşma, erişilebilirlik, programlanabilirlik, ölçeklenebilirlik, dinamiklik ve bunun gibi değişik özellikler barındırmaktadır (Ulucan, 2016).

Yeni medya olan sosyal medya üzerine araştırmalar yapan Manuel Castells, enformasyon ve bilgi teknolojilerinin toplumsal hayatı değiştirdiğini savunmaktadır. Ona göre; gerçek anlamda kitlesel bir iletişim gerçekleştirebilmek için internet ve kablosuz teknolojilere ihtiyaç duyulmaktadır. Castells, internetin yüz yüze iletişime farklı boyutlar kazandırdığını belirterek ağ toplumunun haberleşme teknolojilerinden fazlasıyla faydalandığını ifade etmektedir.

Castells'in de belirttiği gibi internet yaş sınırlamasını ortadan kaldırmaktadır. Her yaştan, her kesimden, her ülkeden farklı niteliklere sahip katılımcılar oluşan bu sanal cemaatin bir üyesi olabilmektedir. Başta sosyal medyanın etkisiyle birlikte internet toplumsal bir katılım ortamı oluşturmuş, baskın ve tekdüze özellikler taşıyan geleneksel medyanın etkisini kırarak alternatif demokrasi ortamları meydana getirmiştir (Dahlgren 2009: 153). Sayısallaşan dünyanın etkisiyle birlikte bireylerin

psikolojik, sosyolojik, ekonomik yapıları değişikliğe uğramaya başlamış, internet her ortamda başvurulmuş önemli bir kaynak durumuna gelmiştir. Bu ilgi çekici ortam gün ve gün hayatımızda daha fazla yer almaya başlamıştır. Sosyal medya günümüzde en önemli iletişim araçlarından birisi olarak internetin en gözde uygulamaları arasında yer almaktadır

İnternetin yoğun kullanıma başlanması ile birlikte, internetin insan yaşamına getirdiği olumlu katkıların yanı sıra yanlış kullanımına ilişkin problemlerin de arttığı görülmektedir (Demir, 2016; Ceyhan 2011). Böylece, her teknolojik araçta olduğu gibi internet kullanımının sağladığı olanaklar ve çeşitlilik, beraberinde kullanımına problemli insan davranışlarını da ortaya çıkarmaya başlamıştır. Örneğin, sanal ortamlarda başkalarına zarar verme ve dolandırıcılık, sanal şiddet sergileme, etik olmayan kullanım, yanlış bilgi verme veya bilgilenme, uygun olmayan içeriğe erişim ve sanal sosyal ilişkiler yolu ile doyum sağlama, internetin patolojik kullanımı veya internet bağımlılığı geliştirme gibi davranışlar sayılabilir (Ceyhan ve Ceyhan 2008).

İnternetin yanlış kullanımı ile ilgili genelde kullanılan iki terim “Bilgisayar Bağımlılığı” ve “İnternet Bağımlılığı” terimleridir. Araştırmacılar aşırı internet ve bilgisayar kullanımının diğer bağımlılık türlerinde olduğu gibi kullanıcılarda aşırı bilgisayar oyunu oynama ve internet kullanımı olarak görüldüğünü saptamışlardır (Kelleci 2008). Ayrıca bu terimler internet ile ilişkili aşırı kullanımı ve oluşturduğu problemlerin etkilerini ifade etmek için de kullanılmaktadır (Ceyhan 2011).

1.6. Medya - sosyal medya bağımlılığı

Geçmişten günümüze kadar geçen süreye bakıldığında özellikle teknolojideki gelişimin hemen hemen takip edilemeyecek düzeyde gelişmesinin yararları yanında birçok da zararının olduğu herkes tarafından bilinmektedir. Buna paralel olarak ekonominin de gelişmesi sayesinde birçok kesim imkânları dâhilinde gelişen teknolojik imkânlardan faydalanmaya başlamışlardır (Arsan, 2015).

Hal böyle iken, insanlar oturdukları yerden istedikleri her şeyden haberdar olup aynı zamanda herkesle iletişime geçebilir duruma gelmiştir. Teknolojik ve Ekonomik gelişmeden dolayı ergenlerin geçmiş dönemlere kıyasla yasal ve yasal olmayan maddelerden haberdar olup ulaşmalarının çok daha kolay olacağı göz ardı edilemez. Diğer ülkelerde olduğu gibi bizim ülkemizde de madde bağımlılığı

konusunda en riskli grubun ergenler olduğu bilinmektedir. Son zamanlarda yerel basında da çıkan haberlerden alkol ve uyuşturucu madde kullanımının arttığı apaık gör÷lmektedir.

T÷m toplumu ilgilendiren bağımlılık sorunu çoğunluğunu gençlerin oluşturduğu bir sağlık sorunudur. Dolayısıyla sağlıksız yetişen bir toplum yok olmaya mahk÷mdur diyebiliriz (Koçak, 2015)

Bu çalışmada ergenler arasında gelişme gösteren alkol, sigara, uyuşturucu ve uyarıcı gibi maddelerin fotoğraflarının sosyal medyada yayınlanmasının bağımlılığa ne gibi etkisinin olabileceğinin tespit edilmesi amaçlanmaktadır.

2.BÖLÜM

MADDE BAĞIMLILIĞI, TOPLUM, SAĞLIK

2.1. Madde Bağımlılığı Nedir?

Madde kullanımı ve bağımlılığı, günümüzde ırk ve etnik farklılıkları da aşarak bütün toplumların yüzleşmek zorunda kaldığı en önemli halk sağlığı sorunlarından biri haline gelmiştir (Dumas, Hennessey, 1999). Tarihsel olarak bakıldığında, 19. yy'da özellikle uyuşturucu maddelere sadece üretildiği yerde ulaşmak mümkün iken ve üretim alanları çok sınırlıyken 20. yy'da taşımacılık, turizmdeki hareketliliğe ve bu alanda oluşan sektörel büyümeye bağlı olarak maddeyi temin etme güçlükleri ortadan kalkmıştır ve küresel olarak kullanımı artmıştır. Özellikle Avrupa ülkeleri arasında yaşam koşullarının değişmesine ve kültürel yabancılaşmaya bağlı olarak madde kullanımı sebepleri ve sonuçları bakımından sosyal bir fenomene dönüşmüştür (Dünya Sağlık Örgütü, 1998).

Bağımlılık yapma özelliği olan çoğu maddeler, ilaç olarak da tıp alanında kullanılmaktadır. Madde bağımlılığı, beyni etkileyen ilaç niteliğindeki maddeden dolayı, keyif verici yönünü algılamak veya yoksunluğundan kurtulmak için, düzenli olarak veya ara ara kullanma hissi uyandıran ve davranış bozukluklarının meydana geldiği bir beyin hastalığıdır (Uzbay ve Yüksel, 2003).

Doğuştan oluşan, çevreden dolayı meydana gelen ve yaşam biçimi ile ilişkili etkenler, madde bağımlısı olunmasına büyük oranda katkı sağlamaktadır. Bağımlılık bebeklerde annelerinin gebelik sürecinde madde kullanımı ile ilişkilidir. Diğer yaşlara oranla madde bağımlılığına en fazla maruz kalan yaş grubu ergen grubudur. Yine madde kullanımının ilk başlanma yaşının çoğunluğunun bu dönem içerisinde gerçekleştiği görülmektedir. Tabii ki bu tesadüf değildir birtakım nedenleri vardır.

Ergenlik dönemi içerisinde gençlerdeki fiziksel değişiklik, hormonlardaki aşırı artış ve ani değişiklikler, duygu durumlarının tepkisel olmasını ve risk eğilimlerinin artmasına katkı koymaktadır. Bu nedenle gençler ergenlik dönemi içerisinde toplumdaki kurallar ile aile içerisindeki kuralların kişiliğinin gelişimine engel olarak görüp tepkiyle davranabilmektedir (Uzbay, 2015).

Erken öfkelenip öfkesini kontrol altına alamamasından, suç olabilecek davranışlarda bulunma riski artmaktadır, büyümenin bir gereği olduğunu düşündüğü risk almasından dolayı kural dışı olmasına rağmen madde kullanımını denemesini cesaretlendirir. Yasa dışı örgütler gençleri bağımlı yapıcı maddeleri pazarlarken ergenlik dönemini seçerek çalışmalarını bu yönde yoğunlaştırmaktadır. Bunun sonucunda da doğal olarak madde kullanma yaşı giderek aşağıya çekilmektedir. (Uzbay, 2015).

Gençlerin ergenlik dönemi içerisinde, meraktan dolayı denemesinin ve madde kullanmasının bir diğer nedeni de eğitimsiz oluşları veya yanlış verilen eğitimden dolayı neden-sonuç ilişkisi içerisinde analiz edip sağlıklı bir cevap bulamamasındandır (Tezcan, 2015).

Sevginin eksik oluşu ya da sevgiden yoksunluk durumu bağımlılık yapan maddelere olan ilginin artmasına nedendir. Ailesi bölünmüş, uzakta kalan veya aile içerisinde uyumlu olarak sevgiyi yaşamayan ergenlerin bağımlı olmalarını sağlayan maddeleri deneme ihtimallerinin çok daha yüksek olması sevginin ergenlerde ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. İnsanlar yeteneklerini keşfetmek ve bunu keyif alıcı şekilde yapabilmeleri için uygun ortamların yaratılması gerekmektedir. Bunun yanında eğitim sisteminin analitik düşünülmesini sağlayacak şekilde olması gerekmektedir. Faydalı hobiler, sanat ve spor yapan kişiler kendilerini üretken, iç dünyası ile barışık ve topluma yararlı yaşam sürmelerine katkı sağlamaktadır. Bu gibi ortamların bulunmadığı toplumlarda bireylerin madde kullanma ve bağımlı olma riski diğerlerine oranla çok daha fazladır (Uzbay, 2015).

İnsanlarda var olan gelecekte ne olacakları kaygısı, bir baskı unsuru olarak kişi üzerinde gerilim ve kaygının (endişe) artmasına neden olan sebeplerden bir tanesidir. Özellikle gençlerde çok daha etkin olan bu kaygı, bağımlılık yapan maddeleri denemek için çok ciddi bir risk teşkil etmektedir (Uzbay, 2015).

Ergenlik dönemindeki fiziksel değişiklik ve hormonlardaki aşırı artış ve ani değişikliklerden bahsedilmiştir. Bunun yanında bu çağlarda bizi kontrol eden beynin gelişimini sürdürmekte olduğunu biliyoruz. Gelişmekte olan beyin, bulunduğumuz ortamlarda değerlendirme yapıp, en doğru kararları almamızı, arzu ettiklerimizi ve duygularımızı kontrol altında tutmamıza yarayacak kararları almamız açısından risk teşkil etmektedir. Gelişmekte olan karar alma ve yargı, gençlerin sağlıklı bir şekilde karar alıp riskleri görebilme yeteneklerini kısıtlayabilir (Tarhan, 2013).

Özgüveni eksik kendilerini ifade edemeyip baskı altındaki ergenlerin, yasal olmayan diğer yollar yanında bağımlılık yapan maddeleri deneme sıklıkları da çoğalmaktadır. Aile içerisindeki ve Okuldaki ergen sayılan gençlerin bağımlılık yapıcı maddeyi deneme oranının azaltılması için okulda kendilerini rahat bir şekilde ifade etmelerine imkân sağlayan bir eğitim sistemi ile aile içerisinde iyi iletişim ortamlarının yaratılması gerekmektedir (Uzday, 2015). Yaşadığı çevredeki kişilerle iyi ilişkiler kuramayan ve kendi kendisiyle de barışık olmayan insanlar ve yukarıda bahsedilen bazı konulardan dolayı olabilecek maddeyi deneme ve bağımlı olma durumu, ergenlik dönemi gelişiminde olacağı gibi başka psikiyatrik hastalıklardan da olma sıklığı ergenlik dönemindeki kadar yüksektir (Weissman ve Myers, 1980).

2.2. Bağımlılık Yapıcı Maddeler ile Özellikleri

Kafein ile tütünün ardından içki yapmak için kullanılan etil alkol dünyada üçüncü sırayı almaktadır. Alkolün kullanım ve etkilerinin insanlar tarafından anlaşılması ile ilgili ilk bilgiler MÖ 3000 ile 4000 li yıllara dayanmaktadır. Alkolün Roma, Mezopotamya, Yunan ve Eski Mısır'da kullanılmakta olduğu, Mezopotamya'da ayrıca hasta tedavisi için tabletlere reçete şeklinde yazıldığı görülmüştür (Uzday, 1981). Muhtemelen insan, alkolün kendilerini hoşnut edip iyi hissetmesini sağlamanın farkına, fermente hale gelmiş bal veya meyveyi yemesinin neticesinde varmıştır. MÖ 6000'li yıllarda üzüm tarımında fermantasyon şekillerinin kullanılmasından içilebilen kalitede alkol Ermenistan'da üretilip ilk olarak Mısır, Anadolu ve İsrail'e sonrasında Romanya ile Avrupa'ya ardından da dünyaya ulaşmıştır

Geçen zaman içerisinde insanoğlunun geliştirdiği yüksek etanol'lu içecekler, sağlıklarına zarar verir duruma gelmiştir. Müslümanlığın 7. yüzyılda ortaya çıkışı sonrası İslam dini alkol kullanımını yasaklamıştır. Bu yasaklamanın, şarabın

Hristiyanlık dininde kutsal olmasının da katkısı olmuştur. Müslüman halkların haricinde, Kuzey Amerika ve Avrupa’da alkollü içeceklerin çeşitleri ve tüketimi giderek artmıştır. Bu durum 1785 yılına kadar böyle devam etti ta ki alkole karşı olarak bilinen Dr. Benjamin Rush’ın alkolün zararlarını içeren bu konudaki ilkyazı olması ile bilinen yazısı ve bunun devamındaki birkaç yazısı sayesinde 1800’lü yılların başında alkole karşı toplumsal bir hareketin oluşmasını sağlamıştır. Bunun sonucunda da Avrupa ve Kuzey Amerika’da alkole karşı birçok yasa çıkartılmış ve 1900 yılların başında da yasaklanmıştır (McKim, 2000).

Ancak alkolü yasaklamakla iki vahim konu ortaya çıkmıştır. Bunlardan ilki alkol piyasasının, üretimden satışa yasa dışı örgütlerin kontrolüne geçerek kaçakçılığın baş göstermesidir. Diğer konu ise alkol bulmakta zorlanan şahısların etil alkolden yoksun düşük kalitede veya öldürücü nitelikteki metil alkol gibi başka türlü alkol karışımlarını kullanarak sonucunda da zehirlenme ve ölümlerin artmasıdır. Belli bir zaman sonra alkolü yasaklayan ülkeler baş gösteren sorunlar neticesinde alkol yasağını kaldırarak yasa dışı örgütlerin bu piyasada ticaret yapmalarını engellemişler. Alkolü tekrardan serbest bırakan ülkelerin yönetimleri iki önemli konu üzerinde temkinli olmaları gerektiği düşüncesiyle hareketle, ilk önce alkol üretiminin denetlenerek düşük kaliteli ve öldürücü nitelikteki alkol karışımlarını önlemek, ikincisi ise yaş sınırı getirerek 18 yaşından küçüklere alkol satılmasını engellemeyi hedeflemiştir. Bunların yanında devletler önlem olarak alkolün kolayca ulaşılabilen mekânlarda ve saatlerde satılmasının yönünde kısıtlamalara gitmektedirler. Bu uygulamalar da beklenen sonucu vermeyip aksine stok yapmak ve alkol tüketimini artırması gibi sakıncalar doğurmaktadır. Katı kuralların uygulandığı memleketlerde kaçak alkol üretmek, tüketmek ve kaçakçılık faaliyetlerini artırmaktadır. Alkol kullanım oranı ülkelerin coğrafi özellikleri ve toplumun bakış açısı sonucunda yaptığı baskı neticesi ile ilişki göstermektedir (Uzbyay, 2015).

Bağımlı olabilme durumu, Dünya Sağlık Örgütü’ne göre içeceklerde günlük alkol alınma miktarının kadınlarda 40 gram erkeklerde 60 gram üzerine çıktığında meydana gelebileceği belirtilmektedir. Tabii bu rakamların tahmini olduğu unutulmamalıdır. Çünkü bu rakamlar genetik yatkınlık ve çevredeki faktörlerden dolayı gerek erkek, gerekse kadın olsun düşük görülen alkol miktarlarının bu iki faktörün devreye girmesi ile yüksek bir tehlike oluşturabilmektedir (Uzbyay, 2015).

Alkol az bir miktar alındığı zaman, alan kişide hafif uyku hali oluşmasına neden olur. Bunun sonucunda kişi üzerindeki utangaçlık, kaygı ve endişelerinin azalıp kendisini iyi hissetmesini sağlayan bir ortamdaymış hissini oluşturur. Kişinin içerisinde bastırılan duygular ve isteklerini gerçekleştirilmesine yardımcı olur. Eğlenmek için bir araya gelen gruplarda bahsedilen etkiler daha belirgin olarak görülmektedir. Ancak kişinin zihninde oluşan alkol etkisinin çevresine, beklentisine ve amacının ne olduğuna göre değişiklik gösterebilmektedir. Alkol alan kişi kendini kontrol etmekte zorlandığı gibi aleyhinde yapılan özeleştiriyeye ılımlı bakmasını da etkilemektedir. Bunun yanında zihninde mantıklı düşünüp doğru karar alabilmesini de etkiler (Uzbay, 2015).

Alan kişiye afrodizyak etki ettiği söylenen alkolün, bilim adına böyle bir etki yapmadığı bilinmektedir. Kişinin üzerinden utangaçlığını atıp, cinsel yönden isteğini tetikleyici olabilmektedir. Çok miktarda alındığı zaman erkekteki cinsel performansa katkı sağlamadığı gibi olumsuz olarak etki yapmaktadır. Kronik hale gelmiş alkol kullanımı bilindiği gibi cinsel olarak işlevsel bozukluklara neden olmaktadır. Bilhassa erkek kullanıcılar için bu ciddi bir sorun olmaktadır (Schiavi,R.C. 1990).

Alkol alındığı zaman ciltteki damarların genişlemesini sağladığından alan şahsa ısınma hissi oluşturmaktadır. Bu durumda kişiler tarafından yanlış anlaşılacak soğuk günlerde ısınmak adına dışarıya çıkılmadan önce alındığı için sıkıntılıdır. Cilddeki genişleyen damarlar ısı kaybının artmasına neden olur. Soğuk havalarda alınan alkol yaptığı hipotermi etki ile ölümle neticelenen durumlara neden olabilmektedir (Uzbay, 2015).

İçki olarak çokça kullanılan madde olan alkol, yüksek miktar alınmasına rağmen akut zehirlenme vakalarının ender görünmesinin nedeni, kusma ve mide bulantısı yapmasındandır. Sarhoş olarak araç kullanıldığında konu kişinin kaza yapma riski yüksek olduğundan zehirlenme yanında kafa travması geçirmeleri de mümkündür bu da zehirlenme yanında bazı nörolojik belirtiler oluşmasına neden olabilir. Söz konusu belirtilerin birlikte bulunması yanlış teşhis konulmasına yol açabileceğinden, bu gibi durumlarda nefes ve kan için yapılması gerek alkol testidir. Alkol zehirlenmelerinde önemli olan kusmuğun aspirasyonu ile solunum depresyonunun önlenip, düzeltilmesidir (Uzbay, 2015).

Alkol, kişiyi istemediği halde alkol almasına neden olan ve ciddi şekilde bağımlı olmasını sağlayabilen maddedir. Başka ilaçların bağımlılığı gibi alkol bağımlılığı da kişide psikotik belirliler göstermektedir. Alkol, bağımlılığı tolerans seviyesinin st düzeye gelmesi gerektiğinden geç sonuçlanan bir süreçtir. Kronik olarak alkol zehirlenmesi olarak da adlandırılan alkol bağımlılığı alkolizm ile adlandırılmaktadır. Birçok lkede alkolizm, ilaç bağımlılığı konusunda öneme haiz sosyal sorun yaratan bağımlılık çeşididir (Uzbay, 2015).

Alkolizm, İsviçreli insan sağlık uzmanı Magnus HUSS tarafından ilk olarak 1849 yılında dile getirilip kullanılmıştır. Bunun sonucunda alkolizm, 1900’l yılların ilk döneminde de hastalık olarak kabul görmüştür. Alkole bağımlı olan kişilerin hayatları 10 ile 15 yıla kadar azalmakta ve her sene, alkolden yirmi iki bin ölüm ve iki milyon civarında ise çeşitli yaralanmaların olduğu görülmektedir (Nurmedov, 2013).

İlk kez alkol alınılmasının ardından alkol bağımlısı olunması ortalama beş yıl geçtikten sonra gerçekleşir. Bağımlı olunduktan sonra tedaviye başlanılması için 15-20 yıllık bir zaman alabilir (Goodwin, 1989).

Farklı sebepler göstererek şahışlar alkol kullanmaya başlayabilir. Başlarda az olarak keyiflenmek için kullanılan alkol giderek önem arz etmeye başlıyor. şahıs alkol kullanabileceği için, eğlenip ve dinlenebileceği mekânları veya ortamları seçer, Hatta sosyal hayattaki ilişkilerini bile bu yönde belirler. Zamanla iş, okul ve sosyal yaşamı için harcadığı zamandan kısıtlayarak bu süreci alkol kullanmak için harcamaya başlar. Geçen zaman içerisinde kişide alkol için tolerans gelişimi baş gösterir ve kişinin aynı etkiyi alabilmek için normalde kullandığı alkol miktarından daha fazlasını kullanmasını gerektirir. şahıs devamlı suretle aynı cins alkolü tüketmeyi tercih eder. Kullanmakta olduğu alkolde azalma veya hiç bulamadığı zaman da yoksunluk belirtileri baş gösterir. Kişinin söz konusu belirtileri gidermesi için mecburen alkol alması gerekmektedir. Zamanla bu belirtileri ortadan kaldırabilmesi için almış olduğu miktardan daha çok ve sıklıkla alkol kullanmayı tercih eder ve bu süreç böyle devam eder. Zaman içerisinde azaltma veya tamamen kesmek için denemeler yap salarda bunu başaramayıp ya kısa süreli olur yada başarıya ulaşılmaz. Kişi alkol bağımlılığından tedavi olmadığı sürece kurtulamaz, aradan uzun zaman geçse de bağımlı kişi tekrardan alkolü kontrollü olarak kullanabileceği düşüncesi ile kullanmaya başladığında kısa zaman içerisinde eskiden kullandığı şekilde kullanmaya

başlamaktadır (Ghodse, 1995).

Alkole karşı bağımlı ve kötü kullanım içerisinde olan şahıslar, değişik uyuşturucu veya uçucu maddeler için de bağımlılık geliştirmektedirler (Nurmedov, 2013). Alkol bağımlılığı tedavisi uzman kişiler tarafından çok yönlü yapılabilen bir tedavidir. Genelde psikoterapik ve psikososyal metotlar, ilaç ile birlikte uygulanması gerekmektedir. Bunun yanında davranışı düzeltici terapi, alkol bırakılması ve bırakılma sonrası, on iki basamak yöntemleri bağımlılık durumuna göre herhangi biri veya birkaçı birlikte kullanılır (Miller ve Wilbourne, 2002; Predergast ve ark., 2006; Magil ve Ray, 2009; Soyka, 2014). Hepten alkol bağımlılığını ortadan kaldırmaya yarayan ilaç ile tedavi yoktur ancak tiksindirici niteliği olan disulfiram, isteği azaltmaya yarayan akomprozat ve alınmadığı zamanki yokluk belirtilerini azaltıcı özellikteki ilaçlar tedavi amaçlı olarak kullanılmaktadırlar (Uzbay, 2015).

Afyon ve yine afyondan üretilen doğal ve yarı sentetik maddelerin geneline Opiyat denilmektedir. Morfin ile kodein, afyondan üretilen önemli alkaloidlerdir. Günümüzde opiyat ile opioid birbirleri yerine kullanılıyor olmasına rağmen opioid, tamamıyla sentetik maddelerden üretilen metadon, petidin ve bunlarla aynı özellikteki maddelerin tümünün ismi olarak kullanılmaktadır (Nurmedov, 2013).

Başka bir tanıma göre; Opiyat ve birbiri yerine kullanılan Opioid, afyon (opiyum) ve afyonun etkili maddelerinden olan morfin ve buna benzeyen doğal olarak üretilen ürünleri ile kimyasal karıştırılarak üretilen ve diğerleri ile aynı etkiyi sağlayan ürünlerin ismidir.

Tıp alanında bir çok hastalığın tedavisi için kullanılan bu ürünler narkotik ve narkotik analjezikler olarak tanımlanmaktadır. Uyku durumu oluşturun ve artırıcı anlamındaki narkotik ilaçlar belirtilen etkiyi sağlamalarına rağmen kişiyi uyutmak ve düzensiz uyku durumunu tedavi etmek amaçlı kullanılmamaktadır. Amerika’da ve sonrasında Kanada’da 1910’lu yıllarında ilk kez, kullanımına sınırlama getirilmiş kontrol altındaki ürünleri isimlendirmek için narkotik kelimesi yasal şekle getirilip kullanılmaya başlandı. Geçen zaman içerisinde bağımlılık yapıcı diğer maddeler de marihuana ve kokain gibi opiyatlarla aynı isim olan narkotik ismi içerisinde tanımlanmaya başlayınca bu bölümdeki ilaçları narkotik ve narkotik analjeziklerden ayırmak adına daha anlamlı olduğu düşünülen opiyat ile opioidler isimleri

kullanılacaktır (Uzbay, 2015).

Doğal olan opiyumlar afyon ve haşaş'a, opiyum gelinciği veyahut Latince de gelincik anlamına gelen Papa ver ile uyku hali, rüya gördüren anlamındaki Somniferum'dan oluşan Papaver Somniferum denilmektedir. Esas vatanı yazı sıcak ve çok yağmur almayan Doğu Akdeniz'dir. Geçmiş yıllardan itibaren Anadolu ve Hindistan'da tarım alanı olan Haşaş kapsülünden ki bu bitkinin meyvesidir, bağımlılık yapıcı madde olan afyon, haşaşın tohumundan ise yenilebilir yağ olan haşaş yağı üretilmektedir. Kaliteli olan bu yağ tohumların yaklaşık %40-45'inden oluşur, geriye kalanından ise hayvanların sütünün yağını artırdığından dolayı da hayvan yemi olarak değerlendirilir. Meyvenin kabuğundan ise tıp alanında da kullanımı bulunan bağımlılık yapıcı afyon türevlerinden kodein, morfin, papaverin, narkotin gibi 20 civarı alkaloid maddeler elde edilmektedir. Çizilen taze kapsülünden çıkan öz sudan kurutularak afyon elde edilmektedir. Çizilmemiş haşaş kapsülünden ise fabrikalarda işlenerek morfin ve türevleri imal edilmektedir. İlk kez opiyumdan morfin ayıran 1800'lü yıllarda Alman eczacı Frederick Wilhelm Adam Serturner olmuştur ve Morpheus isimli yunan düş tanrısından dolayı bu bileşiğe Morphiun ismini koymuştur. 1821 yılında ise yeni ürünler elde etmeye çalışılırken Fransız kimyacı Pierre Jean Robiquet tarafından kodein bulunmuştur (Uzbay, 2015).

Morfin içerisindeki kimyasallarda yapılan küçük değişiklikler sonucunda morfinin etkisi ile örtüşen bir hayli sentetik ilaç yapılmıştır. Bunların içerisinde morfine benzeyen ve morfin yoksunluk krizinin giderilmesi veya hafif geçmesini sağlayanları morfin bağımlılığı tedavisinde kullanılmaktadır. Ancak etki olarak morfin kadar güçlü etkiye sahip değildirler (Uzbay, 2015).

MÖ 6. Binyılda Afyonun ilk olarak üretiminin Batı Akdeniz'de olduğu, Kuzey İspanya'da yapılan kazılar neticesinde ise MÖ 4200'lü yıllardaki Neolitik çağa ait gömülerde, opiyum kapsülleri görülmüştür (Rudgley, 1995).

Opiyum ile ilgili olarak bilinen en eski bilgi MÖ 3400 yılındaki Sümer tabletlerinde görülmektedir. Bu dönemde Sümerliler konu maddeyi keyif almak için kullanmaktaydı. Bu yüzden çivi yazısı ile yazmış oldukları tabletlerinde opiyumdan mutluluk bitkisi olarak söz edip, keyif verici anlamına geldiğinden de adına en Hul Gil demişlerdir (Uzbay, 2015). MÖ 7. Yüzyılda Asurlular zamanındaki tabletlerde de

opiyumdan bahsedilmektedir. Afyon bitkisi ile de Asur ve Babillerin MÖ 2. Binyılda ilgilendiklerine dair kil tabletlerinde bilgiler vardır. Akdeniz’de başlayan opiyum kullanımı oradan Orta Doğu’ya akabinde Kuzey Afrika’ya kadar uzanmıştır. Eber papirüslerinde de MÖ 1500’lü yıllarda tedavi amaçlı ve çocukları yatıştırmak için opiyum kullanımından bahsedilmektedir. Bunların yanında bu dönemde opiyumun keyif verici taraflarında farkedilmişti (McKim, 2000; Mat, 2010).

Yunanlı bir hekim olan Hipokrat opiyum kullanımını çoğu hastalığın tedavisi için tavsiye ediyordu. Afyon şarabını, MÖ 5. Yüzyıl da ağrı tedavilerinde kullanmış, fakat birtakım tehlikeleri olduğunu da belirtmiştir. Her ne kadar da gerçek olmasa da eski Yunan’da afrodizyak etkisi olduğu inancı Afyon kullanımının artmasına neden olmuştur. Dioscorides’in tıp için önemli olan Materia Medica isimli kitabında, haşaşın nasıl yetiştirildiği, ne şekilde hazırlanıp afyon elde edildiğinden, bunun yanında yine kapsüllerin çizilmesinden üretilen afyon ve kapsüller ile yaprakların kaynatılmasından meydana gelen mekonium’un haşaş bitkisinden üretilen ve tedavi amaçlı kullanılan iki ilaç olduğundan bahsetmiştir (Mat, 2010).

Bergama’lı eczacı Galenos, 60 farklı ilaç özelliğindeki etken maddeleri afyon ile karıştırdıktan sonra ürettiği Tiryak afyonunun kullanımını 200’lü yıllarda artırmıştır. Arap tüccarları tarafından 9. Yüzyılda opiyum ilk olarak Hindistan’a ardında Çin’e götürülerek tedavi olmak amacı ile tıp alanında kullanılmıştır. Çin İmparatoru’nun tütün kullanımını 1844 yılında yasaklamasının ardından Çinliler pipolarına opiyum koyarak içmeye başlamışlar ve böylece daha etkili ve yeni keyif verici madde keşfetmelerinin ardından opiyum kullanımı artmıştır. Afyon ile alkolü 14 yüzyılda muamele ederek tentür hazırlayan ve buna laudanum adını veren Parecelsus’un ardından eczacılık tarihinde bir çok laudanum formülü oluşturulup kullanım alanı bulmuştur. 16. Yüzyılda bunların en önde geleni İngiliz hekim Thomas Sydenham tarafından üretilen ve İngiltere ile Avrupada çok kullanılmasının yanında farmakopelerde yerini almış afyon, safran, tarçın ve karanfil esanslarından ürettiği karışımlardan meydana gelenidir (Mat, 2010).

19. yüzyılda Laudanum formülü çok sık görülen öksürük, ishal ve karın ağrısı gibi şikâyetlerde yaygın olarak kullanılmaktaydı. Her üç hastalığa da güçlü etki yaparak tedavi değerini artırıyordu. Ancak Laudanum’un bağımlılık yaptığı ve insan hayatında yıkıma neden olduğu çok daha sonra anlaşılacak. Afyondaki bu bağımlılık

yapıcı ve yıkıcı etkilerinin farkına ilk olarak varan Çinliler oldular ve İngiliz tüccarların ülkeye getirdiği afyonun zararlı olduğunu ileri süren Çin hükümeti 1839 yılında afyon ticaretini yasaklayıp İngilizlerin ülkedeki en büyük yerleşim yeri olan Guanzhoh şehrindeki afyon depolarına el koydu. Akabinde buna isyan eden İngilizlerden bir denizcinin öldürdüğü bir Çinliyi, Çinlilere teslim etmemesi bahane gösterilerek 1839-1842 yıllarında İngiltere ile Çin arasında Afyon savaşı adı altında savaş çıktı ve bu savaş İngilizlerin galibiyeti ile sonuçlanmıştır. Ancak kazanılanları yeterli görmeyen İngilizler 1856-1860 yıllarında Fransızlarla birlikte Çin ile ikinci bir Afyon isimli savaşa daha girerek bunu da kazanıp daha geniş yetkilerle afyon ticaretine devam etmişlerdir.

Bir süre sonra morfin üretilince daha çok tıbbi kullanım için tercih edilerek kontrollü kullanılması gerektiği kanaatine varıldı. Fakat kontrol altında kullanılması ve kısıtlanması morfinin popüler hale gelmesine engel olmadı ve her ihtiyaç duyulduğunda hekimler morfini reçete ile devamlı olarak kullandılar. Ancak morfin bu dönemde ekonomik düzeyi düşük olanların değil de hekimlere gidebilecek düzeyde olan orta ve yüksek gelirli kesimlerin kullandığı bir ilaç olmuştur (Uzbay, 2015).

19. Yüz yıla kadar morfin, tıpta tedavi amaçlı olarak oldukça yoğun ve kolaylıkla kullanılmıştır. Bu dönemle birlikte kullanılan morfinin bağımlılık yapma etkisinin olduğu ve yoğun kullanımı sonucunda zaman geçtikçe morfine olan bağımlılıkta artış olduğu gözlemlendi. Bunun sonucunda morfin bağımlılığına da toplumun bakış açısı diğer bağımlılık yapıcı maddelere olduğu gibi karşı bir duruş şekline dönüşmeye başladı.

20. yüz yıla kadar opioid kullanımı ile bir takım yasal düzenlemeler getirilmiştir. Ancak tüm bu yasalar düzenlemeler elit kısmın opioid kullanımını kısıtlamaya yetmedi. Bunun sonucunda başı morfinin çektiği opioid kullananların bağımlılık ile karşı karşıya kaldıkları ve bunun da tıbben tedavi edilmesi gereken sağlık sıkıntısı olduğu bu dönemde konuşulmaya başlamıştır.

Aspirini keşfeden kimyacı Alman Heinrich Dreser, 1898 yılında eroini de bulmuştur ve aspirin ile birlikte Bayer ilaç şirketi aracılığı ile piyasaya sürülmüştür. Yapılan ilk tespitlerde morfenden daha fazla etkiye sahip olduğu ve yan tesir yapmadığından bu yönde gazete ve dergilerde yapılan reklamların ardından serbest

olarak satışı sunulmuştur. Bayer ilaç şirketi söz konusu eroinin kullanıcılarda bağımlılık yapmadığını beyan etmesine sağlıkçılar inanarak tedavilerde yıllarca kullandılar. Ayrıca dönemin bilimsel dergileri morfin bağımlılarının eroin ile tedavi olduğunu ve herhangi bir sıkıntı yaratmayacağına değinmişlerdir. Bundan dolayı morfin bağımlıları yan etki yapmadan daha etkili olarak enjeksiyon olmadan burundan da çekilerek kullanıldığını kısa zaman içerisinde bulmuşlardır. Serbest kullanımından dolayı hızlı yayılan eroinin bağımlılık yaptığı öğrenilinceye kadar başka bağımlılar oluştu bundan dolayı 1924'den itibaren Amerika'da yasaklandı. Günümüzde de opiyatlar bizde olduğu gibi birçok ülkede kontrollü kullanılmakta veya kullanımı yasaktır (Uzday, 2015).

Kuzey ve Güney Amerika yerlilerinin kullanıldığı dönemde tütün dünyanın diğer yerlerinde bilinmemektedir. Tütünün dünya ülkelerine yayılmasına neden Avrupalılar olmuşlardır. Denizci Rodrigo de Jerez tütünün zaman içerisinde bir alışkanlık haline geldiğini ve bundan dolayı tarih kitaplarında engizisyon mahkemesinde yargılanmasından bahsetmektedir. İlk olarak Avrupa'da tütün kullanılmasının en ciddi hastalık olan veba'dan dahi insanları koruyup tedavi ettiğine inanılmaktaydı .

Tütün içmenin hastalıkların tedavi edilmesinde bir faydasının olmadığı, bilakis tütün kullanımının zararından başka bir şeyi olmadığı hatta fazla tüketildiğinde insanlar için öldürücü nitelikte olabileceğini içeren bir madde olduğu için İngiltere Kralı I.James tarafından Tütüne Karşı Sert Bir Yanıt başlığında ilk kez 17. Yüzyılın başı olan 1604 yılında bir bildiri yayınlanmıştır. 1880 yılında Amerikalı James Buchanan Duke'ın elle sarılan tütünün daha seri ve ince sarılmasını sağlayan makine geliştirmesinin ardından tütün daha geniş kitlelere sigara şeklinde yayılmaya başlamıştır. Böylelikle tütün önemli kazançlar getiren bir madde şeklini almıştır. Aynı zamanda Duke tütünü ticari bir mal olarak pazarlayıp ilk kez 1889 yılında reklamını yapan kişidir (Milliyet, 2012).

Sigara kullanımının kanser başta olmak üzere diğer hastalıklar ile alakası olabileceğine dair ilk rapor Surgeon General tarafından Amerika Birleşik Devletleri'nde 1964 yılında yayınlanmıştır. 1971 yılında daha detaylı olarak Royal College of Physicians tarafından İngiltere'de başka bir rapor daha yayınlanmıştır (McKim, 2000). Bundan sonraki süreçte halk sağlığına, sigaranın yapmış olabileceği zararlara daha fazla yoğunlaştırmıştır. Bunun sonucunda yapılmış olan birçok bilimsel

nitelikteki araştırmalarda, sigara kullanmanın kanser hastalıkları yanında karaciğer ve kalp için küçümsenemeyecek derecede etkili olduğu ortaya çıkmıştır. Yapılan bilimsel araştırmaların ardından 1980 yılların yarısından itibaren pek çok yerde tütün ve sigara tüketimine karşı bir direniş başlatılmış ve sigara kullanım yaşı ve yapılan reklamlara düzenleme yapılarak kısıtlamalar getirilmiştir. Yapılan çalışmalarda tütün ve tütün ürünlerinin daha çok sağığı verdiğ i zararlardan bahsedilerek bağımlılık yapıcı yönüne çok değ inilmemiştir. Büyük ihtimalle bağımlılığı a değ inilmemesinin nedeni tütündeki bağımlılık yapıcı özelliğı olan nikotin maddesinin kanser ve diğ er belirtilen hastalıklarla doğ rudan ilgisinin olmayışındandır. Çünkü tütün yandığı zaman insanda kanser ve diğ er hastalıkların oluş masına etki etmektedir (Uzbay, 2015).

Birçok ölkede tütün kullanımını azaltmaya yönelik ambalaj üzerlerine şekil, resim ile zararları, yapabileceğı hastalıkların yazılı belirtilmesine başlanmış ve bu uygulama geliş miş ölkelerde olumlu sonuçlar vererek tütün tüketiminde azalma göstermiştir. Yılda hastalanan 1.1 milyon kişinin % 85'inin hayatını kaybetme nedenini uzmanlar tütün tüketiminden oluş an hastalıklardan olduğunu belirtmektedir. Önemüzdeki 30 yıl içerisinde 100 milyon kişinin sigara kullanmaktan dolayı hayatından olacağı uyarısı Dünya Sağığı Örgütü tarafından yapılmaktadır (Milliyet, 2012). Bunun yanında yapılan tüm ikaz ve bildiriler geliş me aşamasında veya geri kalan ölkelerde pek iş e yaramayarak tütün tüketimi ve buna bağılı bağımlılığ ın yaklaşık olarak yılda % 1.4 artış olmaktadır. Tüm dünya genelinde en fazla tüketilen madde kafeinden sonra tütündür ve buna bağılı olarak nikotin de en fazla bağımlılık yapıcı maddedir (Uzbay, 2015).

2.3.Uyuşturucu Madde Sınıfları

Uyuşturucu maddelerin sınıflandırılması yapılırken son yıllarda ölkemizde sık görölen eroin, esrar ve sentetik uyarıcı hap kullanımı nedeniyle bu üç maddenin üzerinde ayrıntılı olarak durulmuştur. Uyuşturucu maddeler uluslararası hukukta ve ulusal hukukta yasaklanmış olup, uyuşturucu madde ticareti bir insanlık suç u olarak kabul edilmiştir. Uyuşturucu maddeleri tanımak uyuşturucu madde kullanımını, bağımlılığ ını daha iyi anlamak ve sorunun çözümüne yönelik yapılması gerekenleri belirlemek açısından önem arz etmektedir (Demiral, 2007). Uyuşturucu maddeler:

- Merkezi Sinir Sistemini Yavaşlatanlar (Depresanlar)

- Merkezi Sinir Sistemini Uyarımlar (Stimulanlar)
- Duyuların Bozulmasına Sebep Olanlar-Hayal Gösterenler (Halusinojenler)

olarak üç ana başlık altında toplanmıştır. Sınıflandırma, tabii ve sentetik olarak uyuşturucunun insan üzerindeki fiziki ve psikolojik zararları ve elde edildikleri kaynaklar açısından yapılmaktadır..

Afyon (Opium) Afyon, Kaçakçılık ve Organize Suç Terimleri sözlüğünde haşhaş kozasının çizilmesi suretiyle, akan süt gibi beyaz özsudan elde edilen ve tıbbî amaçlı olarak da kullanılan uyuşturucu madde” olarak tanımlanmıştır. Afyon yutarak, çiğnenerek alınabileceği gibi sigara ile de içilebilmektedir. Hangi şekilde kullanılırsa kullanılsın aynı tesiri göstermektedir. Başlangıçta var olan ağrıları azaltmakta, üzüntüler kaybolmakta, sıkıntılar geçmekte ve geçici bir keyif hali başlamaktadır. Afyonkeşler bu keyif haline balayı demektedirler. Fakat bu keyif hali çok kısa sürmektedir. Ardından mide bulantısı, baş dönmesi, renk solması, kalp ve solunum yavaşlaması hali ile birlikte zehirlenme hali baş göstermektedir. Afyon çok miktarda ve birden alınmışsa, içen kimseyi komaya sokmakta ve ölüm tehlikesi belirlemektedir.

Morfin Afyondan ya da doğrudan haşhaş bitkisinin çiçeğinin kurutulmuş kapsüllerinden kimyasal yollarla elde edilen, afyonun içerisinde %10 oranında bulunan en önemli alkaloittir. Tıpta kullanılan haline morfin, eroin yapımında kullanılan ve afyon sakızının sıcak su içerisinde eritilerek organik atıklardan ayrıştırıldıktan sonra ortaya çıkan toza ise baz morfin denir. En büyük etkisi merkezi sinir sistemi üzerindedir. Vücuda alındığında geçici bir uyarılma olur, daha sonra sinir sistemi felç olur. Kullanıma devam edilmesi halinde kolaylıkla bağımlı haline gelinir. Morfin tarihten günümüze tıp alanında da kontrollü olarak kullanılmaktadır. Eroin, baz morfinin asetik anhidrit maddesiyle çeşitli kimyasal işlem ve süreçlerden geçirilmesi sonucu elde edilen uyuşturucu maddeye denir. Genellikle açık kahve renginde ince toz halindedir. Kristal hali de görülmektedir. İlk kez 1908 yılında bulunan eroin, doğrudan merkezi sinir sistemini etkileyen yıpratıcı, çökertici olumsuz etkileri nedeniyle Birleşmiş Milletler Dünya Sağlık Örgütü önerisiyle dünya genelinde bir çok ülkede üretimi ve tüketimi yasaklanan bir maddedir. Eroin, ham maddesi olan morfinden dört-beş kat daha etkilidir ve altı kat daha zehirlidir. Eroinin vücuda alınmasıyla, beynin salgıladığı “endorfin” adlı enzim etkilenmektedir. Endorfin, beyinde sinirler arası iletişimi ve bağlantıyı sağlayan, fiziksel ve ruhsal ağrılara karşı dayanıklılığı temin eden bir maddedir. Eroin vücuda girdiğinde hormonal denge bozulur. Eroinin etkisi

geçince yoksunluk belirtileriyle bedensel acılar artar ve vücut ağrıların geçmesi için tekrar eroin ihtiyacı ortaya çıkar. Bu etkileşim ömür boyu kullanım ve bağımlılık riskini ortaya çıkarmaktadır. Saf halde iken beyaz olan eroindeki bu renk farklılıkları, içerisinde bulunan katkı maddelerinin yoğunluğuna göre değişir. Katkı maddesi olarak sağlıksız ve tehlikeli maddelerin katıldığı, fare zehri olarak bilinen zehirli ilacın katıldığı dahi görülmüştür. Eroin, uyuşturucu maddeler arasında bağımlılık düzeyi en yüksek ve tehlikeli uyuşturucu çeşitleri arasındadır. Bir defa kullanımında dahi bile alışkanlık ve bağımlılık yapabilmektedir. Buruna çekilmek suretiyle kullanılır. Alışkanlıkla birlikte damara enjekte ile kullanılır. Öldürücüdür, beyaz ölüm olarak da adlandırılır. Eroinin balayı dönemi çok kısa sürer; birkaç gün ile birkaç hafta kadardır. Bu sırada şiddetli bağımlılık oluşur. Tolerans gelişir. Kişi artık eroini zevk almak için değil, 3-4 saatlik aralarla krize girmemek için alır. Tolerans gelişmesi sonucu, bağımlının kullandığı miktar da gittikçe artar. Eroin, libidoyu ve seksüel performansı depreşe eder.

Cinsel istek sıfırdır, ereksi yon ve ejakülasyon olmaz. Zamanla karakter yıkılması olur. Doğru ile yanlış faydalı ile faydasız ayırt edemezler. Artan masraflarını karşılamak için kendilerine yeni pazarlar ararlar ve bu amaçla arkadaşlarını da eroine alıştıırırlar. Bu şekilde bağımlılık geometrik bir dizi halinde artar. Eroin krizi tutanlarda yüz kızarır, göz bebekleri büyür, ağrı başlar, burun akıntıları görülür. Saf eroin ani ölümlere neden olduğundan genelde nişasta ile karıştırılarak saflık oranı düşürülür. Burundan çekilmek suretiyle ve damara enjekte edilerek kullanılır. Eroin kesildikten 6-8 saat sonra yoksunluk belirtileri başlar. Belirtiler 2-3 gün içinde en şiddetli hale gelir ve 7-10 gün içinde sonlanır. Ancak bazı belirtiler 6 ay kadar sürebilir. Eroin yoksunluk belirtilerinin çok şiddetli görüldüğü uyuşturucu maddedir. Eroin alındıktan 6 saat sonra dayanılmaz şekilde eroin kullanma isteği duyulur. (Aydın, 2016)

Eroin, yüksek derece bağımlılık yapıcı bir maddedir. Kimi durumlarda birkaç denemeden sonra kişi bağımlı hale gelir. Bağımlı olduktan sonra eroin temini için kişi her türlü yolu dener. Örneğin annesinin babasının cebinde bulunan parayı habersiz alma, evdeki eşyaları satma, cep telefonu, saat vb. kişisel eşyalarını satma, basit hırsızlık suçları işleme gibi. Eroin bağımlısı, madde kullanımı sonrası çok kötü koku yayar. Sudan ve yıkanmaktan kaçınır, maddenin esiri haline gelir. Enjekte yöntemini kullanan eroin bağımlılarında enjektörün birden fazla kullanılması ve birden fazla

bağımlının aynı enjektörü kullanması sonucu aids, hepatit türü ve enfeksiyonel hastalıklar baş gösterir. Eroin kullanıcılarının genellikle ev ortamı, metruk yer ve cami tuvaletleri gibi kapalı ve hijyen olmayan ortamları uyuşturucu kullanmak için seçtikleri bilinmektedir. Bağımlılar bir süre sonra vücutlarında enjekte edecek damar yolu bulamaz hale gelirler. Damara enjekte edilerek eroin kullanımı sonucu oluşan enfeksiyon kalp kapakçıklarına ulaşarak, kapakçıklar etrafında birleşir. Enfeksiyonun artması sonucu buradan bütün vücuda yayılarak felç, ağır dönemlerinde ölüme yol açabilir. Eroin kullanıcıları sonu ölüme kadar giden bir girdabın içerisinde olduklarını fark edemezler. (Aydın, 2016)

2.4.Benzer Araştırmalar

Aile sosyal destek puanları düşük olan öğrencilerin sigara ve uyuşturucu madde kullanma sıklığının yüksek olduğu belirlenmiştir. Sonuç olarak; Sağlık Yüksekokulu Öğrencilerinin sigara, alkol ve uyuşturucu madde kullanım durumlarının düşük olduğu ve aileden aldıkları sosyal desteğin iyi düzeyde olduğu bulunmuştur. Bağımlılık yapıcı madde kullanımı açısından riskli gençlere daha dikkatli yaklaşılması ve bu alanda niteliksel çalışmaların yapılması gerekmektedir (Koca, 2015).

Elde edilen bulgulara göre, sigara, alkol ve uyuşturucu kullanımı ile öğrencinin cinsiyeti, aylık ortalama harcaması ve babanın, çocuklarına sözlü veya fiziksel şiddet uygulaması arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Aile ve arkadaş çevresi öğrencilerin alkol kullanmasında önemli bir rol oynamaktadır. Annenin veya babanın alkol kullanması ile öğrencinin alkol kullanması arasında ve öğrencinin arkadaş çevresinde alkol kullanan kişilerin bulunması ile öğrencinin alkol kullanması arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Alkollü içki kullanımı ile sigara içme ile arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Madde bağımlısı öğrencilerin, kişisel olarak veya grup olarak herhangi bir kavgaya karışma oranı, madde bağımlısı olmayan öğrencilere göre daha yüksek çıkmıştır (Çakır, 2011).

Madde bağımlılığından korunmada öz yeterliliği düşük, 17+ yaş grubunda, herhangi bir hastalığa sahip, meslek lisesinde okuyan, parçalanmış aile yapısı olan, kendini saldırgan olarak tanımlayan, babasının eğitim düzeyi düşük, aile ilişkisi kötü, okul yaşantısından memnun olmayan ve akademik başarısı düşük olanların maddeye başlama risklerinin daha fazla olduğu saptanmıştır (Uzun, 2017).

Sosyal medya bağımlılığı oluşumunda önem sırasına göre bağımlı kişilik özellikleri, anksiyete bozukluğu, histrionik kişilik özellikleri, yüksek eğitim düzeyi ve depresyon varlığı etkisinin olduğu söylenebilir. Sosyal medya kullanımının son derece yoğun olduğu günümüzde sosyal medya bağımlılığı ile bu bağımlılığın bireylerin ruhsal dünyalarına etkilerinin daha iyi açıklanabilmesi için daha fazla araştırmaya ihtiyaç olduğu bir gerçektir (Şentürk, 2017).

Cinsiyete göre yapılan karşılaştırmalarda, kadınların erkeklere göre sosyal medyada daha fazla meşgul olduğu ve sosyal medyadan daha çok duygusal destek aldığı, erkeklerin ise, sosyal medya ile çatışma halinde olduğu, diğer bir ifade ile olumsuz etkilendiği ortaya çıkmıştır. Yaş, günlük kullanım süresi, ne zamandır kullandığı, uygulama sayısı vs. göre pek çok farklılıklar tespit edilmiştir. Araştırmada sosyal medya kullanım amaçları ve bu amaçları ne sıklıkta gerçekleştirdikleri sorgulanmıştır. Sosyal medyanın hangi amaçla kullanıldığında bireye doyum sağladığının tespiti "kullanımlar ve doyumlar" teorisi eşliğinde açıklanabilmektedir. Bu araştırmada geliştirilen ölçme aracının alan yazındaki ölçme aracı eksikliğini gidereceği, elde edilen araştırma sonuçlarının "sosyal medya bağımlılığı" konusundaki alanyazına katkı sağlayacağı ve araştırmacılara yol göstereceği umulmaktadır (Ünal, 2015).

Araştırmada genel olarak lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılıklarının orta seviyede; akademik erteleme davranışlarının ise orta seviyenin üzerinde olduğu belirlenmiştir. Cinsiyete göre yapılan karşılaştırmalarda kız öğrencilerin sosyal medyadaki meşguliyetleri, erkek öğrencilerin ise akademik erteleme davranışları daha yüksek bulunmuştur. Sosyal medya bağımlılığı ve akademik erteleme davranışı açısından lise öğrencilerinin cinsiyet, okul türü, sınıf seviyesi, anne-baba öğrenim durumu, sosyal medya günlük kullanım süresi, sosyal medyayı ne zamandır kullandığı vs. göre pek çok farklılıklar tespit edilmiştir. Ayrıca sosyal medya bağımlılığının akademik erteleme davranışının anlamlı bir yordayıcısı olduğuna dair bulgulara ulaşılmıştır. Araştırma bulgularına göre sosyal medya bağımlılığı, akademik erteleme davranışının yaklaşık %19'unu açıklamaktadır. Bu araştırmadan elde edilen bulguların sosyal medya bağımlılığı ve akademik erteleme davranışı konusundaki alanyazına katkı sağlayacağı ve araştırmacılara yol göstereceği umulmaktadır (Gürültü, 2016).

Yapılan araştırmalara incelendiğinde özellikle madde bağımlılığı ile ilgili araştırmaların fazla olduğu görülmüştür. Sosyal medya bağımlılığı ile ilgili

araştırmalarda oldukça fazladır fakat bunun ergenler üzerinde yarattığı etkileri inceleyen araştırmalara rastlanmamıştır. Yapılan araştırma sosyal medyada kullanılan fotoğrafların ergenler üzerindeki madde bağımlılığına etkisini araştırmaktadır. Daha önce buna benzer bir araştırma yapılmadığından dolayı literatüre sağlayacağı katkıdan ötürü de büyük öneme sahiptir.

3.BÖLÜM

3.1. 15-17 YAŞ GRUBU ÖĞRENCİLER İLE YAPILAN ANKET SONUÇLARI

Araştırmaya 2017-2018 Eğitim Dönemi'nde, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Lefkoşa'daki Türk Maarif Koleji ile Girne'deki Anafartalar Lisesi'nde eğitim görmekte olan 10. ve 11. sınıflarından 35'er kişiden oluşan rastgele seçilen toplam 70 öğrenci ile belirtilen sınıfların herhangi birinde ergen çocuğu olan yine rastgele seçilen 50 ebeveyn katılmıştır. Araştırmacı okullara giderek verileri yüz yüze görüşme yapılarak ve anket uygulanarak toplamıştır. Araştırmada sınav ile öğrenci alınan Türk Maarif Koleji ile sınavsız öğrenci alınan Anafartalar Lisesinin seçilmesinin nedeni farklı kesimlerin görüşlerinin alınarak güvenilirliğin artırılmasıdır. Tabloda bazı tercihlerin sonuçları aynı çıkmıştır bunun nedeni kişilerin tercihlerinin 1 ile 5 arasında sıralamalarının istenilmesinden kaynaklanmaktadır

3.1.1. Sosyal Medyanın En Çok Hangi Amaçla Kullanıldığına Dair Ergen Görüşleri

15-17 yaş arası ergenlere yapılan anketin sonuçları aşağıda tablolarda madde madde verilmiştir.

Tablo 1.

Sosyal medyanın en çok hangi amaçla kullanıldığına dair kız öğrencilerin görüşlerine ait frekans ve yüzde dağılımı

Sosyal Medyanın Kullanım Amacı	Sıra	Kız	
		f	%
Tanıdıklarımla iletişim kurmak	1.	24	55,8
Eğlenmek amacıyla	2.	21	48,8
Haber takibi yapmak	3.	23	53,5
Diğer	4.	28	65,1

Tablo 2.

Sosyal medyanın en çok hangi amaçla kullanıldığına dair erkek öğrencilerin görüşlerine ait frekans ve yüzde dağılımı

Sosyal Medyanın Kullanım Amacı	Sıra	Erkek	
		f	%
Tanıdıklarıyla iletişim kurmak	1.	14	51,9
Haber takibi yapmak	2.	13	48,1
Eğlenmek amacıyla	3.	9	33,3
Diğer	4.	21	77,8

Sosyal medyanın en çok hangi amaçla kullanıldığına dair Tablo 1 ve Tablo 2'deki öğrenci görüşlerine göre hem kızların (%55,8) hem de erkeklerin (%51,9) tanıdıklarıyla iletişim kurmak amacını ilk sırada tercih ettikleri gözlenmiştir. Ancak ikinci tercihlerine bakıldığında kızların %48,8'i eğlenmeyi, erkeklerin %48,1'i haber takibi yapmayı tercih etmiştir. Üçüncü sırada ise kızların %53,5'i haber takibi yapmak, erkeklerin ise %33,3'ü eğlenmek amacıyla sosyal medyayı kullandıklarını açıklarlar. Dördüncü sırada ise hem kızların (%65,1) hem de erkeklerin (%77,8) diğer seçeneğini işaretledikleri gözlenmiştir.

3.1.2. Sosyal Medyada En Çok Hangi Paylaşımları Takip Ettiklerine Dair Ergen Görüşleri

Tablo 3.

Sosyal medyada en çok hangi paylaşımları takip ettiklerine dair kız öğrencilerin görüşlerine ait frekans ve yüzde dağılımı

Sosyal Medyadaki Hangi Paylaşımları Takip	Sıra	Kız	
		f	%
Eğlence içerikli	1.	29	67,4
Paylaşımlara yapılan yorumları	2.	12	27,9
Haber içerikli	3.	19	44,2
Genel kültür içerikli	4.	16	37,2
Diğer	5.	28	65,1

Tablo 4.

Sosyal medyada en çok hangi paylaşımları takip ettiklerine dair erkek öğrencilerin görüşlerine ait frekans ve yüzde dağılımı

Sosyal Medyadaki Hangi Paylaşımları Takip	Sıra	Erkek	
		f	%
Eğlence içerikli	1.	17	63,0
Haber içerikli	2.	11	40,7
Haber içerikli	3.	10	37,0
Paylaşımlara yapılan yorumları	4.	9	33,3
Genel kültür içerikli	-	0	0,00
Diğer	5.	17	63,0

Tablo 3 ve Tablo 4'te öğrencilerin sosyal medyada en çok takip ettikleri paylaşımlar yer almaktadır. Verilerden hareketle hem kızların (%67,4) hem de erkeklerin eğlence içerikli paylaşımları ilk sıraya koydukları görülür. Kızların %27,9'u paylaşımlara yapılan yorumları, erkeklerin de %40,7'si haber içerikli paylaşımları ikinci sırada takip ettikleri tespit edilir. Ancak üçüncü sırada gerek kızların (%44,2) gerekse erkeklerin (%37) haber içerikli paylaşımları tercih ettikleri ortaya çıkar. Dördüncü sırada kızlar (%37,2) genel kültür içerikli paylaşımları tercih ederken erkeklerin (%33,3) paylaşımlara yapılan yorumları seçtikleri görülür. Beşinci sırada kızların %65,1'inin, erkeklerin ise %63'ünün diğer seçeneğini işaretlediklerine rastlanır. Burada dikkati çeken en önemli unsurun ise, erkeklerin genel kültür içerikli paylaşımları sıralamada çoğunluk olarak hiç tercih etmedikleridir.

3.1.3. Sosyal Medyada En Çok Neleri Paylaştıklarına Dair Ergen Görüşleri

Tablo 5.

Sosyal medyada en çok neleri paylaştıklarına dair kız öğrencilerin görüşlerine ait frekans ve yüzde dağılımı

Sosyal Medyada En Çok Yapılan Paylaşımlar	Sıra	Kız	
		f	%
Kendimle ilgili bilgileri	1.	26	60,5
Arkadaşlarımla ilgili olanları	2.	16	37,2
Arkadaşlarımla ilgili olanları	3.	15	34,9
Haberle ilgili olanları	4.	11	25,6
Bir şey paylaşmıyorum	-	0	0,00
Diğer	5.	23	53,5

Tablo 6.

Sosyal medyada en çok neleri paylaştıklarına dair erkek öğrencilerin görüşlerine ait frekans ve yüzde dağılımı

Sosyal Medyada En Çok Yapılan Paylaşımlar	Sıra	Erkek	
		f	%
Kendimle ilgili bilgileri	1.	13	48,1
Haberle ilgili olanları	2.	8	29,6
Arkadaşlarımla ilgili olanları	3.	8	29,6
Arkadaşlarımla ilgili olanları	4.	8	29,6
Bir şey paylaşmıyorum	-	0	0,00
Diğer	5.	9	33,3

Tablo 5 ve Tablo 6'daki öğrenci görüşlerine göre gerek kız (%60,5) gerekse erkeklerin (%48,1) ilk sıraya koyarak en çok paylaştıklarının kendileri ile ilgili bilgiler olduğu tespit edilir. İkinci sırada kızlar (%37,2) arkadaşlarıyla ilgili olanları, erkekler (29,6) haberlerle ilgili olanları tercih etmiştir. Üçüncü sırada kızların %34,9'u, erkeklerin de %29,6'sı arkadaşlarıyla ilgili olanları yeğledikleri görülür. Dördüncü sıraya kızların (%25,6) haberlerle ilgili olanları, erkeklerin (29,6) ise üçüncü sırada olduğu gibi yine arkadaşlarla ilgili olanları seçtikleri ortaya çıkar. Beşinci sırada ise hem kızların (%53,5) hem de erkeklerin (%33,3) diğer seçeneği üzerinde

yoğunlaştıkları görülür. Burada dikkati çeken en önemli unsurun ise, gerek kızların gerekse erkeklerin bir şey paylaşmıyorum seçeneğini sıralamada çoğunluk olarak hiç ele almamalarıdır.

3.1.4. Sosyal Medyanın Hangi Gruplarına Dahil Olduklarına Dair Ergen Görüşleri

Tablo 7.

Sosyal medyanın hangi gruplarına dahil olduklarına dair öğrenci görüşlerinin cinsiyet değişkenine ait frekans ve yüzde dağılımı

Sosyal Medyanın Hangi Gruplarına Dahil	Kız		Erkek	
	f	%	f	%
Facebook	26	60,5	22	81,5
Twitter	13	30,2	8	29,6
İnstagram	37	86,0	23	85,2
Whatsapp	43	100,0	22	81,5
Diğer	14	32,6	10	37,0

Tablo 7'ye bakıldığında, kızların %60.5'inin Facebook, %30,2'sinin Twitter, %86'sının İnstagram, %100'ünün Whatsapp, %32,6'sının da diğer gruplara dahilken, erkeklerin %81,5'inin Facebook, %29,6'sının Twitter, %85,2'sinin İnstagram, %81,5'inin Whatsapp, %10'unun ise diğer sosyal medya gruplarına dahil oldukları görülür.

3.1.5. Sosyal Medya Grupları ile Organize Olup Bir Yerde Ne Sıklıkla Toplandıklarına Dair Ergen Görüşleri

Tablo 8.

Sosyal medya grupları ile organize olup bir yerde ne sıklıkla toplandıklarına dair öğrenci görüşlerinin cinsiyet değişkenine ait frekans ve yüzde dağılımı

Sosyal Medya Grupları ile Toplanma	Kız		Erkek	
	F	%	f	%
Çok seyrek	16	37,2	3	11,1
Ayda bir	7	16,3	4	14,8
Haftada bir	8	18,6	10	37,0
On beş günde bir	5	11,6	3	11,1
Diğer	7	16,3	7	25,9

Sosyal medya grupları ile organize olup bir yerde ne sıklıkla toplandıklarına dair öğrenci görüşlerinin yer aldığı Tablo 8'e göre, kızların (%37,2) büyük çoğunluğunun çok seyrek, erkeklerin (%37) büyük çoğunluğunun ise haftada bir toplandıkları görülmüştür.

3.1.6. Kullanım Sıklığına Göre Ne Tür Mekânlarda Toplanmayı Tercih Ettiklerine Dair Ergen Görüşleri

Tablo 9.

Kullanım sıklığına göre ne tür mekânlarda toplanmayı tercih ettiklerine dair kız öğrencilerin görüşlerine ait frekans ve yüzde dağılımı

Hangi Mekânlarda Toplanma	Sıra	Kız	
		f	%
Ev	-	0	0,00
Kafe, Bar	1.	25	58,1
Kafe, Bar	2.	15	34,9
Park	3.	19	44,2
Yerleşim mekânlarına uzak yer	4.	20	46,5
Diğer	5.	28	65,1

Tablo 10.

Kullanım sıklığına göre ne tür mekânlarda toplanmayı tercih ettiklerine dair erkek öğrencilerin görüşlerine ait frekans ve yüzde dağılımı

Hangi Mekânlarda Toplanma	Sıra	Erkek	
		f	%
Ev	-	0	0,00
Kafe, Bar	1.	13	48,1
Yerleşim mekânlarına uzak yer	2.	8	29,6
Yerleşim mekânlarına uzak yer	3.	8	29,6
Yerleşim mekânlarına uzak yer	4.	8	29,6
Park	-	0	0,00
Diğer	5.	16	59,3

Öğrencilerin ne tür mekânları sıklıkla kullandıklarını gösteren Tablo 9 ve Tablo 10'a göre kızların evi, erkeklerin ise ev ve parkları çoğunluklu olarak hiç tercih etmedikleri gözlenmiştir. Bunun yanı sıra hem kızların (%58,1) hem de erkeklerin (%48,1) ilk sırada tercih ettikleri yerin kafe, bar olduğu anlaşılmıştır. Kızların ikinci sırada yine kafe, barı (%34,9), üçüncü sırada parkı (%44,2), dördüncü sırada ise yerleşim mekânlarına uzak yerleri (%46,5) tercih ettikleri ancak erkeklerin ise ikinci, üçüncü ve dördüncü sıralarda hep yerleşim mekânlarından uzak yerleri (29,6) istedikleri görülmüştür. Beşinci sırada ise kızların %61,1'i, erkeklerin ise %59,3'ü diğer seçeneğini yeğlemiştir.

3.1.7. En Yakın Arkadaşıyla İlk Nerede Tanıştığına Dair Ergen Görüşleri

Tablo 11.

En yakın arkadaşıyla ilk nerede tanıştığına dair öğrenci görüşlerinin cinsiyet değişkenine ait frekans ve yüzde dağılımı

En Yakın Arkadaşıyla İlk Tanıştığı Yer	Kız		Erkek	
	f	%	f	%
Mahalle	2	4,7	5	18,5
Okul	38	88,4	21	77,8
Kafe, Bar	0	0,00	0	0,00
Sokak	0	0,00	1	3,7
Spor salonu	0	0,00	0	0,00
Diğer	3	7,0	0	0,00

Tablo 11'de, gerek kızların (%88,4) gerekse erkeklerin (%77,8) büyük çoğunluğunun en yakın arkadaşları ile okulda tanıştıkları görülmüştür.

3.1.8. Yakın Arkadaşıyla Nerede Vakit Geçirdiklerine Dair Ergen Görüşleri

Tablo 12.

Yakın arkadaşıyla nerede vakit geçirdiklerine dair kız öğrencilerin görüşlerine ait frekans ve yüzde dağılımı

Yakın Arkadaşlarıyla Vakit Geçirdikleri Yer	Sıra	Kız	
		f	%
Evde	-	0	0,00
Okulda	1.	31	72,1
Kafede	2.	19	44,2
Kafede	3.	13	30,2
Parkta	4.	20	46,5
Sokakta	5.	18	41,9
Diğer	-	0	0,00

Tablo 13.

Yakın arkadaşıyla nerede vakit geçirdiklerine dair erkek öğrencilerin görüşlerine ait frekans ve yüzde dağılımı

Yakın Arkadaşlarıyla Vakit Geçirdikleri Yer	Sıra	Erkek	
		f	%
Evde	-	0	0,00
Okulda	1.	15	55,6
Kafede	2.	8	29,6
Kafede	3.	8	29,6
Parkta	4.	10	37,0
Sokakta	5.	11	40,7
Diğer	-	0	0,00

Tablo 12 ve Tablo 13'e bakıldığında gerek kızların gerekse erkeklerin çoğunluklu olarak yakın arkadaşlarıyla evde vakit geçirmediği ortaya çıkmıştır.

Ancak hem kızların hem de erkeklerin yakın arkadaşlarıyla vakit geçirme yerlerini sıralarken bir farklılık olmadığı da tespit edilmiştir. Buna göre kızların ilk sırada okulu (%72,1), ikinci sırada kafeyi (%44,2), üçüncü sırada kafeyi (%30,2), dördüncü sırada parkı (%46,5), beşinci sırada sokağı (%41,9) tercih ettiği; erkeklerin de kızların sıralamasından farksız olarak ilk sıraya okulu (%55,6), ikinci sıraya kafeyi (%29,6), üçüncü sıraya kafeyi (%29,6), dördüncü sıraya parkı (%37), beşinci sıraya da sokağı (%40,7) koyduğu görülmüştür.

3.1.9. Spor ile İlgilerine Dair Ergen Görüşleri

Tablo 14.

Spor ile ilgilerine dair öğrenci görüşlerinin cinsiyet değişkenine ait frekans ve yüzde dağılımı

Spor ile İlgileri	Kız		Erkek	
	f	%	f	%
Hiç yapmam	9	20,9	2	7,4
Biraz yaparım	21	48,8	6	22,2
Faalim	8	18,6	7	25,9
Çok faalim	5	11,6	12	44,4

Öğrencilerin spor ile ilgilerinin yer aldığı Tablo 14 incelendiğinde kızların %48,8'inin biraz spor yaptığı, erkeklerin ise %44,4'ünün sporda çok faal olduğu görülmüştür.

Ortaya çıkan bu sonucun sebeplerinin kız ve erkelerin internet kullanım süresine bağlı olarak değişiklik gösterip göstermediğini incelemek amacıyla da Tablo 15 oluşturulmuştur.

Tablo 15.

Kız ve erkek öğrencilerin internet kullanım sürelerine ilişkin frekans ve yüzde dağılımı

Cinsiyet	1-2		3-5		6-12		12 Saatten	
	Saat		Saat		Saat		Fazla	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Kız	8	18,6	16	37,2	13	30,2	6	14,0
Erkek	10	37,0	11	40,7	5	18,5	1	3,7

Tablo 15 incelendiği zaman kızların erkeklere nazaran interneti daha fazla kullandıklarına rastlanmıştır. Bu sonuçtan da hareketle kızların internette fazla zaman harcaması sebebiyle spor yapmaya pek vakitleri kalmadığı ancak erkeklerin interneti daha az kullanması sebebiyle spora ayırdıkları vakdin daha çok olduğu ortaya çıkarmaktadır.

3.1.10. Gençlerin Yerleşim Yerlerinden Uzak Mekânlarda Buluşmalarının Sebeplerine Dair Ergen Görüşleri

Tablo 16.

Gençlerin yerleşim yerlerinden uzak mekânlarda buluşmalarının sebeplerine dair kız öğrencilerin görüşlerine ait frekans ve yüzde dağılımı

Gençlerin Yerleşim Yerlerinden		Kız	
Uzak Mekânlarda	Sıra	f	%
Buluşmalarının Sebeplerine			
İstedikleri çılgınlığı yapabilmek için	1.	29	67,4
Kafa dinlemek için	2.	17	39,5
Kimseyi rahatsız etmemek için	3.	25	58,1
Diğer	4.	36	83,7

Tablo 17.

Gençlerin yerleşim yerlerinden uzak mekânlarda buluşmalarının sebeplerine dair erkek öğrencilerin görüşlerine ait frekans ve yüzde dağılımı;

Gençlerin Yerleşim Yerlerinden		Erkek	
Uzak Mekânlarda	Sıra	f	%
Buluşmalarının Sebeplerine			
İstedikleri çılgınlığı yapabilmek için	1.	18	66,7
Kafa dinlemek için	2.	12	44,4
Kimseyi rahatsız etmemek için	3.	11	40,7
Diğer	4.	25	92,6

Tablo 16 ve Tablo 17'de gençlerin yerleşim yerlerinden uzak mekânlarda buluşmasının sebeplerine ilişkin bir sıralamayı içermektedir. Bu tablolara göre, kız ve erkeklerin öncelikli olarak tercih sebeplerinde herhangi bir farklılığa rastlanmamıştır. Kızların ilk sıraya istedikleri çılgınlığı yapabilmek için (%67,4), ikinci sıraya kafa dinlemek için (%39,5), üçüncü sıraya kimseyi rahatsız etmemek için (%58,1), dördüncü sıraya ise diğer (%83,7) seçeneğini; erkeklerin de kızlardan farksız olarak ilk sıraya istedikleri çılgınlığı yapabilmek için (%66,7), ikinci sıraya kafa dinlemek için (%44,4), üçüncü sıraya kimseyi rahatsız etmemek için (%40,7), dördüncü sıraya ise diğer (%92,6) seçeneğini tercih ettikleri ortaya çıkmıştır.

3.1.11. Kaffe-Bar Tarzı Mekânlarda Ne Sıklıkla Vakit Geçirdiklerine Dair Ergen Görüşleri

Tablo 18.

Kaffe-bar tarzı mekânlarda ne sıklıkla vakit geçirdiklerine dair öğrenci görüşlerinin cinsiyet değişkenine ait frekans ve yüzde dağılımı

Kaffe-Bar Tarzı Mekânlarda Ne Sıklıkla Vakit Geçirdikleri	Kız		Erkek	
	f	%	f	%
Her gün	1	2,3	1	3,7
Haftada bir	15	34,9	1	3,7
Haftada iki	7	16,3	13	48,1
Haftada üç	3	7,0	8	29,6
Ayda bir	6	14,0	2	7,4
Diğer	11	25,6	2	7,4

Tablo 18, öğrencilerin kafe-bar tarzı mekânlarda ne sıklıkla bulunduklarına dair bulguları içerir. Kızların %34,9'u haftada bir, %25,6'sı diğer, % 16,3'ü haftada iki, %14'ü ayda bir, %7'si haftada üç, %2,3'ü ise her gün seçeneğini işaretlerken; erkeklerin %48,1'i haftada iki, %29,6'sı haftada üç, %7,4'ü ayda bir ve diğer, %3,7'si de haftada bir ve her gün seçeneğini işaretler. Bu verilerden hareketle de erkeklerin kızlara göre kaffe-bar tarzı mekânlara daha sık gittikleri söylenebilir.

3.1.12. Fotoğraftaki Kâffede Vakit Geçirmenin Cazip Olup Olmadığına Dair Ergen Görüşleri



Tablo 19.

Fotoğraftaki kâffede vakit geçirmenin cazip olup olmadığına dair öğrenci görüşlerinin cinsiyet değişkenine ait frekans ve yüzde dağılımı

	Kız		Erkek	
Fotoğraftaki Kâffede Vakit Geçirmenin Cazip Olup Olmadığı	f	%	f	%
Çok cazip	8	18,6	4	14,8
Cazip	16	37,2	13	48,1
Pek İlgimi Çekmez	16	37,2	6	22,2
Hiç ilgilenmem	3	7,0	4	14,8
Diğer	0	0,00	0	0,00

Tablo 19'a göre, kız öğrencilerin büyük çoğunluğuna göre bu kâffede vakit geçirmek hem cazip (%37,2) hem de pek ilgilerini çekmez (%37,2) ancak erkeklerin büyük çoğunluğuna göre bu kâffede vakit geçirmek caziptir (%48,1).

Kız ve erkeklerin farklı düşünme sebeplerinin kâffe-bar tarzı mekânlara gitme

sıklığından kaynaklandığı düşünülmektedir. Erkeklerin kızlara nazaran daha çok kâffe ve bar tarzı yerlere gitmesi bu mekânı cazip olarak görmelerine sebep olabilir. Ancak kızların kâffe-bar tarzı mekânlara gitme sıklığında diğer seçeneğini de işaretlemesi hiç gitmemesi veya çok ender gitmesi anlamına geleceğinden fotoğrafta gösterilen mekânın pek ilgi çekmemesine de sebep olduğu tahmin edilmektedir.

3.1.13. Aşağıdaki Fotoğrafın Neyi Çağrıştırdığına Dair Ergen Görüşleri



Tablo 20.

Fotoğrafın neyi çağrıştırdığına dair öğrenci görüşlerinin frekans ve yüzde dağılımı.

Kategori	Kod	f	%
Madde Bağımlılığı	Uyuşturucu	42	60
	Farklı maddeler deneme isteği		
	Bob Marley'in esrar bağımlılığı		
	Marihuana		
	Kötü alışkanlıklar		
	İğrenç bir otun varlığı		
	Bob Marley'in çılgınlıkları		
Bob Marley	Bob Marley'in hayatı	17	24,3
	Sevdası uğruna savaşan adam		
	Özgür şarkıcı		

	Özgür yaşamayı seven adam		
	Bob Marley'in albüm kapağı		
	Raggae müziğinin efendisi		
Müzik	Müzik	8	11,4
	Raggae		
	Şarkı		
	Sanat		
Canlılar	İnsan, hayvan ve doğanın birlikte yaşaması	3	4,3
	Çiçekler		
	Doğanın güzellikleri		

Tablo 20'de yukarıdaki fotoğrafın öğrencilerde çağrıştırdığı görüşler kategori ve kodlara ayrılarak incelenmiştir. Bu tabloya göre, öğrencilerin %60'ı madde bağımlılığı, %24,3'ü Bob Marley, %11,4'ü müzik, %4,3'ü de canlılarla ilgili bir fotoğraf olduğu görüşündedirler.

Bu fotoğraf; bir döneme damgasını vuran Bob Marley'in raggae tarzı müziğiyle birlikte adının uyuşturucu ile bütünleştirilmesinden oluşan algıda, Bob Marley'i dinleyip hayran olan kitlenin de ona özenerek farklı bir kişiliğe bürünme isteğiyle uyuşturucu kullanma eğilimi göstermelerini simgelemektedir. Öğrencilerin büyük çoğunluğunun yani %60'ının Bob Marley'e ait bu fotoğrafı doğru yorumladığı tespit edilmiştir.

3.1.14. Aşağıdaki Fotoğraftaki Gençlerin Görüntülerinin Neyi Yansıttığına Dair Ergen Görüşleri



Tablo 21.

Fotoğraftaki gençlerin görüntülerinin neyi yansıttığına dair öğrenci görüşlerinin cinsiyet değişkenine ait frekans ve yüzde dağılımı

Fotoğraftaki Gençlerin Görüntülerinin Neyi Yansıttığı	Kız		Erkek	
	f	%	f	%
Sarhoş	4	9,3	4	14,8
Kendinde değil	5	11,6	3	11,1
Coşmuş	17	39,5	9	33,3
Madde tesiri altında	17	39,5	10	37,0
Diğer	0	0,00	0	0,00

Fotoğraftaki gençlerin görüntülerinin neyi yansıttığına dair görüşlerden hareketle Tablo 21 oluşturulur. Buna göre kızların %39,5'i bu gençlerin madde tesiri altında, yine %39,5'i de bu gençlerin coşmuş olabileceklerini düşünmektedir. Erkeklerin de kızlarla aynı düşüncede oldukları ve %37'si bu gençlerin madde tesiri altında, %33,3'ü de bu gençlerin coşmuş olabileceklerini tahmin etmektedirler.

Fotoğraftaki gençlerin bu durumda olmasının sebebi gerçekten de aldıkları çeşitli maddeler sebebiyle ne hâle geldiklerini bilmemelerinin bir göstergesidir. Yani hem kızların hem de erkeklerin büyük çoğunluğu bu fotoğraftaki gençlerin görüntüsünü doğru tahmin etmiştir. Bu madde etkisiyle uçmuş bir hâlde olan gençlerin yapmış oldukları hareketler sebebiyle, her ne kadar kız ve erkek öğrenciler onların coşmuş olabileceklerini düşünseler de doğru değildir.

3.1.15. Aşağıdaki Fotoğraftaki Gençlerin Görüntüsünü Yaratan Faktörün Ne Olduğuna Dair Ergen Görüşleri



Tablo 22.

Fotoğraftaki gençlerin görüntüsünü yaratan faktörün ne olduğuna dair öğrenci görüşlerine ait frekans ve yüzde dağılımı

Kategori	Kod	f	%
Madde Bağımlılığı	Uyuşturucu	46	65,7
	Esrar		
	Kokain ve haplar		
	Flakka		

	Aşırı derecede alkol		
	Çok içmiş olmaları		
	Sarhoşluk		
	Madde kullanımı		
Eğlence	Konser	28	40
	Disko		
	Parti		
	Müzik		
	Bar		
	Eğlence		

Bu fotoğraftaki gençlerin görüntüsünü yaratan faktörün ne olduğuna dair Tablo 22'deki öğrenci görüşleri incelendiğinde %65,7'sine göre madde bağımlılığı, %40'ına göre de eğlence faktörü olabileceği ortaya çıkmıştır.

Öğrencilerin büyük çoğunluğu bu fotoğrafın ne olduğunu yani aldıkları madde veya maddeler sonucu ne hâle geldiklerini bilmeyen ve yaptıklarının farkında olmayan bir grup gencin fotoğraflandığı poz olduğunu doğru bilmiştir.

3.2. 15-17 YAŞ GRUBU ÖĞRENCİLERİN EBEVEYNLERİ İLE YAPILAN ANKET SONUÇLARI

3.2.1. Sosyal Medyayı En Çok Hangi Amaçla Kullanıldıklarına Dair Ebeveyn Görüşleri

Tablo 23.

Sosyal medyayı en çok hangi amaçla kullanıldıklarına dair kadın görüşlerine ait frekans ve yüzde dağılımı

Sosyal Medyanın Kullanım Amacı	Sıra	Kadın	
		f	%
Tanıdıklarımla iletişim kurmak	1.	8	40,0
Haber takibi yapmak	2.	8	40,0
Eğlenmek amacıyla	3.	10	50,0
Diğer	4.	17	85,0

Tablo 24.

Sosyal medyayı en çok hangi amaçla kullanıldıklarına dair erkek görüşlerine ait frekans ve yüzde dağılımı

Sosyal Medyanın Kullanım Amacı	Sıra	Erkek	
		f	%
Haber takibi yapmak	1.	16	53,3
Tanıdıklarımla iletişim kurmak	2.	14	46,7
Eğlenmek amacıyla	3.	18	60,0
Diğer	4.	22	73,3

Sosyal medyanın en çok hangi amaçla kullanıldığına dair Tablo 23 ve Tablo 24'teki ebeveyn görüşlerine göre kadınların (%40) tanıdıklarımla iletişim kurmak, erkeklerin (%53,3) ise haber takibi yapmak amacını ilk sırada tercih ettikleri gözlenmiştir. İkinci sıraya bakıldığında kadınların %40'ı haber takibi yapmayı, erkeklerin %46,7'si de tanıdıklarımla iletişim kurmayı tercih etmiştir. Üçüncü sırada ise hem kadınların

(%50) hem de erkeklerin (%60) eğlenmek amacıyla sosyal medyayı kullandıkları görülür. Dördüncü sırada ise hem kadınların (%85) hem de erkeklerin (%73,3) diğer seçeneğini işaretledikleri gözlenmiştir.

3.2.2. Sosyal Medya Üzerinden En Çok Hangi Paylaşımlarda Bulunduklarına Dair Ebeveyn Görüşleri

Tablo 25.

Sosyal medya üzerinden en çok hangi paylaşımlarda bulunduklarına dair ebeveyn görüşlerinin cinsiyet değişkenine ait frekans ve yüzde dağılımı

Sosyal Medyada Yaptıkları Paylaşımlar	Kadın		Erkek	
	f	%	f	%
Haber içerikli	2	10,0	13	43,3
Kendim ve ailemle ilgili	11	55,0	7	23,3
Eğlence içerikli	3	15,0	4	13,3
Yorum şeklinde	4	20,0	6	20,0

Sosyal medyada en çok yapılan paylaşımların yer aldığı Tablo 25, kadınların %55'i kendisi ve ailesi ile ilgili, erkeklerin %43,3'ü ise haber içerikli paylaşımlar yapmayı daha çok tercih ettiklerini gösterir.

3.2.3. Çocuklarını Sosyal Medyada Takip Edip Etmediklerine Dair Ebeveyn Görüşleri

Tablo 26.

Çocuklarını sosyal medyada takip edip etmediklerine dair ebeveyn görüşlerinin cinsiyet değişkenine ait frekans ve yüzde dağılımı

Çocuklarını Sosyal Medyada Takip	Kadın		Erkek	
	f	%	f	%
Devamlı ediyorum	11	55,0	12	40,0
Bazen ediyorum	4	20,0	7	23,3
Çok seyrek ediyorum	1	5,0	1	3,3
Hiç etmiyorum	4	20,0	10	33,3

Tablo 26'dan hareketle, hem kadınların (%55) hem de erkeklerin (%40) çocuklarını sosyal medyada devamlı takip ettiklerini görebiliriz.

3.2.4. Çocuklarının Sosyal Medyayı Kullanmalarından Rahatsız Olup Olmadıklarına Dair Ebeveyn Görüşleri

Tablo 27.

Çocuklarının sosyal medyayı kullanmalarından rahatsız olup olmadıklarına dair ebeveyn görüşlerinin cinsiyet değişkenine ait frekans ve yüzde dağılımı

Çocuklarının Sosyal Medyayı Kullanmaları ile İlgili Rahatsızlık	Kadın		Erkek	
	f	%	f	%
Oluyorum	3	15,0	5	16,7
Bazen oluyorum	12	60,0	16	53,3
Hiç olmuyorum	5	25,0	9	30,0

Tablo 27, gerek kadınların %60'ı gerekse erkeklerin %53,3'ü çocuklarının sosyal medyayı kullanmalarından bazen rahatsız olduklarını ortaya koymaktadır.

3.2.5. Çocukları Sosyal Medyayı Kullanırken Ebeveynlere Rahatsızlık Veren Durumlara Dair Ebeveyn Görüşleri

Tablo 28.

Çocukları sosyal medyayı kullanırken ebeveynlere rahatsızlık veren durumlara dair ebeveyn görüşlerine ait frekans ve yüzde dağılımı;

Kategori	Kod	f	%
Çocukların sosyalleşmesini engellemesi	Güncel yaşamdan kopması	14	28
	Asosyal olmaları		
	Aile içi iletişimini azaltmaları		

	Çevresinden habersiz olmaları		
	Çocukluklarını yaşamamaları		
Cinsel içerikli siteler	Porno	10	20
	Cinsel içerikli videolar		
	Müstehcen siteler		
	Uygunsuz paylaşımlar		
Kötü alışkanlıklar	Madde bağımlılığı	8	16
	Uyuşturucu		
	Sigara		
	Alkol		
	Kötü alışkanlıklara özendirici paylaşımlar		
	Madde bağımlılığına teşvik edici paylaşımlar		
Çocukların bağımlı hâle gelmeleri	Sosyal medyada fazla zaman geçirme	7	14
	Değerli vaktini çalmasına sebep olması		
	İnterneti fazla kullanmaları		
Kötü siteler	Zararlı siteler	7	14
	Şiddet içerikli siteler		
	Yaşına uygun olmayan siteler		
Oyun siteleri	Kumar	6	12
	Çeşitli oyunlar		
	Savaş oyunları		
Tanımadığı kişilerle görüşme	Yabancılarla görüşme	5	10

	Sanal alem		
	Kendi yaşına uygun olmayan kişilerle görüşme		
	Bilmediği kişilerle arkadaşlık kurma		
	Chat odaları		
Diğer	Özel hayatı yansıtan fotoğraf ve bilgiler	8	16
	Eğlence ve alkol içerikli siteler		
	Genel ahlakı bozacak siteler		
	Din ve siyaset alanında yapılan propagandalar		
	Sosyal medyanın ders çalışma isteğini azaltması		
	Yanlış haber ve sitelere girmesi		
	Sanal alemin yalanlarından etkilenmesi		

Çocukları sosyal medyayı kullanırken ebeveynlere rahatsızlık veren durumlar Tablo 28'de verilmiştir. Ebeveynlerin %28'i çocukların sosyalleşmesini engellemesi, %20'si cinsel içerikli siteler, %16'sı kötü alışkanlıklar, %14'ü çocukların bağımlı hâle gelmeleri, %14'ü kötü siteler, %12'si oyun siteleri, %10'u tanımadığı kişilerle görüşme, %16'sı da diğer seçeneğindeki çeşitli sorunlardan ötürü çocukları sosyal medyayı kullanırken rahatsızlık duyduklarını aktarırlar.

3.2.6. Çocuklarına Sosyal Medyada Kısıtlama Yapıp Yapmadıklarına Dair Ebeveyn Görüşleri

Tablo 29.

Çocuklarına sosyal medyada kısıtlama yapıp yapmadıklarına dair ebeveyn görüşlerinin cinsiyet değişkenine ait frekans ve yüzde dağılımı;

Çocuklarına Sosyal Medyada Kısıtlama Yapma	Kadın		Erkek	
	f	%	f	%
Yapıyorum	4	20,0	5	16,7
Yapamıyorum	5	25,0	3	10,0
Bazen yapıyorum	9	45,0	10	33,3
Hiç yapmıyorum	2	10,0	12	40,0

Çocuklarına sosyal medyada kısıtlama yapıp yapmadıklarına ilişkin ebeveyn görüşlerinin Tablo 29'da yer almaktadır. Buna göre kadınların %45'i bazen yaptıklarını belirtirken erkeklerin %40'ının hiç yapmadığı ortaya çıkmıştır.

3.2.7. Çocuklarını Denetlerken Başarılı Olup Olmadıklarına Dair Ebeveyn Görüşleri

Tablo 30.

Çocuklarını denetlerken başarılı olup olmadıklarına dair ebeveyn görüşlerinin cinsiyet değişkenine ait frekans ve yüzde dağılımı

Çocuklarını Denetlerken Başarılı Olup Olmadıkları	Kadın		Erkek	
	f	%	f	%
Oluyorum	12	60,0	19	63,3
Olamıyorum	8	40,0	11	36,7

Gerek kadınların (%60) gerekse erkeklerin (%63,3) çocuklarını denetlerken başarılı oldukları tespit edilmiştir.

3.2.8. Çocuklarının Doğru Söylediğinden Emin Olup Olmadıklarına Dair Ebeveyn Görüşleri.

Tablo 31.

Çocuklarının doğru söylediğinden emin olup olmadıklarına dair ebeveyn görüşlerinin cinsiyet değişkenine ait frekans ve yüzde dağılımı

Çocuklarının Doğru Söylediğinden Eminlik	Kadın		Erkek	
	f	%	f	%
Eminim	16	80,0	24	80,0
Emin değilim	4	20,0	6	20,0

Tablo 31, gerek kadınların (%80) gerekse erkeklerin (%80) çocuklarının doğru söylediğinden emin olduklarını ortaya koyar.

3.2.9. Ebeveynlerin Sosyal Medyada Yaptıkları Paylaşımları Çocukların Takip Ettiğini ve Etkilenebileceğini Düşünüp Düşünmediklerine İlişkin Ebeveyn Görüşleri

Tablo 32.

Ebeveynlerin sosyal medyada yaptıkları paylaşımları çocukların takip ettiğini ve etkilenebileceğini düşünüp düşünmediklerine dair ebeveyn görüşlerinin cinsiyet değişkenine ait frekans ve yüzde dağılımı

Ebeveynlerin Paylaşımlarını Çocukların Takip Ettiğini Düşünme	Kadın		Erkek	
	f	%	f	%
Düşünüyorum	12	60,0	20	66,7
Bazen düşünüyorum	4	20,0	7	23,3
Hiç düşünmüyorum	4	20,0	3	10,0

Kadınların %60'ı, erkeklerin de %66,7'si ebeveynlerin sosyal medyada yaptıkları paylaşımları çocukların takip ettiğini düşündüklerini ifade ederler.

3.2.10. Sosyal Medyanın Yararlarına İlişkin Ebeveyn Görüşleri

Tablo 33.

Sosyal medyanın yararlarına dair ebeveyn görüşlerine ait frekans ve yüzde dağılımı

Kategori	Kod	f	%
İletişim	Hızlı iletişim	30	60
	Haberleşme		
	Grup iletişimi		
	Akraba ve arkadaşlarla iletişim		
	Görüntülü iletişim		
	Uzun zamandır haber alamadığımız ve bulamadığımız kişilerle iletişim		
	Daha uygun iletişim		
Haber takibi	Dünyadaki olaylardan haberdar olma	29	58
	Hızlı haber		
	Gündemi takip		
	Güncel haberlerden haberdar olma		
	Yansız haber		
	İyi kötü tüm olaylardan haberdar olma		
	Haber izleme		
Bilgiye hızla erişim	Bilgi edinmeye yardımcı	20	40
	Bilgiye ulaşma kolaylığı		
	Araştırma yapmaya uygun		
	Proje, ders ve ödevlerle ilgili bilgi bulma		

Her türlü bilgiye ulaşma			
Görüş paylaşma	Kendini ifade etme	5	10
	Görüşlerini belirtme		
	Fikir sunmak		
Diğer	Faydalı etkinliklere katılım için farkındalık	9	18
	Modayı takip		
	Magazin haberleri alma		
	İş ilanlarını takip		
	Eğlence, alışveriş ve tatil yerlerine ilişkin bilgi edinme		
	Tanıdık kişilerin iyi ve kötü günleri ile ilgili bilgi alma (ölüm, doğum)		
	Eğitim ve öğretimi kolaylaştırma		
	Çalışma ortamlarını kolaylaştırma		

Ebeveynlerin, sosyal medyanın yararlarına ilişkin görüşleri Tablo 33'te yer almaktadır. Ebeveynlerin %60'ı iletişim, %58'i haber takibi, %40'ı bilgiye hızlı erişim, %10'u görüş paylaşma ve % 18' i da diğer seçeneğindeki çeşitli katkıları sağladığı için sosyal medyayı yararlı bulduklarını aktarırlar.

3.2.11. Sosyal Medyanın Zararlarına İlişkin Ebeveyn Görüşleri

Tablo 34.

Sosyal medyanın zararlarına dair ebeveyn görüşlerine ait frekans ve yüzde dağılımı

Kategori	Kod	f	%
Sosyalleşmeyi engellemesi	Asosyal olmamızı sağlaması	25	50
	Sosyalleşmeye engel olması		
	Yüz yüze iletişim kurmayı engellemesi		
	Toplumdan uzaklaşmaya sebep olması		
	Az konuşmaya sebep olma		
	Anti sosyal olmayı sağlaması		
	Yaşantıdan uzaklaştırma		
	Kişilerarasındaki bağları zayıflatma		
	Sosyal ortamdan uzaklaşma		
	Toplumun sosyalleşmesine engel olması		
	Sosyal aktivitelere katılımı engellemesi		
Bağımlılık yapması	Bağımlı hâle getirme	18	36
	Vaktimizin çoğunu çalması		
	Zamanımızı alması		
	Boş yere zaman harcamamıza sebep olması		
Bilişim suçlarına sebep olması	Özel hayata ilişkin bilgilerin ele geçirilmesi	14	28
	Kişisel bilgilerin kötü kullanılması		
	Kandırılma		
	Suistimal		
	Yasal sorunlar		

	Sahtekârlık			
	Dolandırıcılık			
	Hesapların çalınması			
	Siber zorbalık			
Beden ve ruh sağlığını bozması	Çok kullanılması sebebiyle bedensel sorunların oluşması	10	20	
	Ruh sağlığının bozulması			
	Duygusal travmalara sebep olması			
	Psikolojik etkisi			
	Fiziksel zararlar			
	Davranış bozukluklarına sebep olması			
Kötü alışkanlıklara yani madde bağımlılığına sebep olması	Madde bağımlılığı	8	16	
	Uyuşturucu			
	Alkol kullanımı			
	Kötü alışkanlıkları kazandırması			
Özendirici olması	Özentiye sebep olması	7	14	
	Popüler olma isteğini uyandırması			
	Gösteriş meraklısına dönüştürmesi			
	Özendirici olması			
Ahlaki değerleri zayıflatması	Mahremiyet duygusunun gelişmesini engellemesi	5	10	
	Kültürel değerlerin kaybolmasına sebep olması			
Yuva yıkması	Birçok yuvanın bozulması	5	10	
	Karı kocanın arasını açması			

	Yuva facialarını yaratması		
	Ailenin yıkılmasına sebep olması		
Diğer	Kimlik oluşumunu etkilemesi	12	24
	Bencil hâle getirmesi		
	Tüm sitelerin herkese açık olması		
	Cinsel içerikli yayınların kontrolsüzlüğü		
	Kişisel gelişimi engellemesi		
	Tembelliğe ve pasifliğe yönlendirmesi		
	Yanlış ve yanlış haberlerin kontrol zorluğu		
	Bilgi kirliliği		
	Sanal alem yaratılması		
	Mevcut bilgilerin doğruluğundan emin olunmaması		
	Uygun olmayan kişilerle kolay iletişim sağlanması		
	Düşmanlık ve nefret söylemleri		

Ebeveynlerin, sosyal medyanın zararlarına ilişkin görüşleri Tablo 34'te yer almaktadır. Ebeveynlerin %50'si sosyalleşmeyi engellemesi, %36'sı bağımlılık yapması, %28'i bilişim suçlarına sebep olması, %20'si beden ve ruh sağlığını bozması, %16 kötü alışkanlıklar yani madde bağımlılığına sebep olması, %14'ü özendirici olması, %10'u ahlaki değerleri zayıflatması, %10'u yuva yıkması, %24'ü de diğer seçeneğindeki çeşitli sorunlardan dolayı sosyal medyayı zararlı bulduklarını dile getirirler.

3.2.12. Çocuk ve Gençlere Hangi Sosyal Medya İçeriklerinin Zarar Verebileceğine Dair Ebeveyn Görüşleri

Tablo 35.

Çocuk ve gençlere hangi sosyal medya içeriklerinin zarar verebileceğine dair ebeveyn görüşlerine ait frekans ve yüzde dağılımı

Kategori	Kod	f	%
Ahlaki bozan site, video ve fotoğraflar	Yaşına uymayan videolar	34	68
	Cinsel görseller		
	Müstehcen yayınlar		
	Ahlaksız siteler		
	Seksi yayınlar		
	Pornografik video		
	Porno		
	Yasak yayınlar		
Şiddet ve korku içerikli paylaşımlar	Şiddet içerikli paylaşımlar	16	32
	Korku içerikli paylaşımlar		
	Tehdit içerikli paylaşımlar		
	Kavga içerikli yayınlar		
	Savaş ve terör haberleri		
	Silah, bomba vb. savaş araçlarına ilişkin fotoğraflar		
Madde kullanımına teşvik eden video ve fotoğraflar	Kötü madde kullanımına teşvik eden videolar	13	26
	Kötü maddelerle ilgili fotoğraflar		
	Uyuşturucu, alkol vb. zararlı ürünlere ilişkin yayınlar		
	Uyuşturucu reklamları		
	Madde kullanımını özendirici		

reklamlar			
Oyun siteleri	Bazı tehlikeli oyunlar	9	18
	Oyun siteleri		
	Her türlü oyunlar		
	Savaş oyunları		
	Canlı oyunlar		
Dini içerikli yayınlar	Dini düşünceye ait yayınlar	4	8
	Tarikat içerikli yayınlar		
	Dine ait inançları içeren yayınlar		
Siyaset içerikli yayınlar	Siyaset kavgalarını içeren yayınlar	3	6
	Siyasi haberler		
Çeşitli hesaplar	Facebook	3	6
	Instagram		
Sanal alem	Sanal ortama ait siteler	2	4
	Uygunsuz konuşmalar		

Ebeveynlerin %68'i ahlakı bozan site, video ve fotoğraflar, %32'si şiddet ve korku içerikli paylaşımlar, %26'sı madde kullanımına teşvik eden video ve fotoğraflar, %18'u oyun siteleri, %8'i dini içerikli yayınlar, %6'sı siyaset içerikli yayınlar, %6'sı çeşitli hesaplar, %4'ü de sanal âlemin çocuk ve gençlere zarar verebileceği görüşündedir.

3.2.13. Çocuklarının Sahip Olmasını İstedikleri Özellik ve Becerilere İlişkin Ebeveyn Görüşleri

Tablo 36.

Çocuklarının sahip olmasını istedikleri özellik ve becerilere ilişkin ebeveyn görüşlerine ait frekans ve yüzde dağılımı

Özellik ve Beceriler	Sıra	f	%
Saygılı	1.	16	32
İletişimi iyi	2.	11	22
Dürüst	3.	9	18
Özgüveni yüksek	4.	6	12
Yardımsever	5.	12	24

Ebeveynlerden, çocuklarının sahip olmasını istedikleri özellik ve becerilerle ilgili görüş alınmış ve Tablo 36 oluşturulmuştur. Bu tabloya göre ebeveynler, çocuklarının ilk sırada saygılı (%32), ikinci sırada iletişimi iyi (%22), üçüncü sırada dürüst (%18), dördüncü sırada özgüveni yüksek (%12), beşinci sırada ise yardımsever (%24) olmalarını istediklerini dile getirirler.

3.2.14. Çocuklarının Sahip Olmamasını İstedikleri Özellik ve Soruna İlişkin Ebeveyn Görüşleri

Tablo 37.

Çocuklarının sahip olmamasını istedikleri özellik ve sorunlara ilişkin ebeveyn görüşlerine ait frekans ve yüzde dağılımı

Özellik ve Sorunlar	Sıra	f	%
Yalancılık	1.	12	24
Kötü alışkanlıklar ve madde bağımlılı	2.	14	28
Tembellik	3.	8	16
Saygısızlık	4.	8	16
İkiyüzlülük	5.	4	8

Ebeveynlerden, çocuklarının sahip olmamasını istedikleri özellik ve sorunlarla ilgili görüş alınmış ve Tablo 37 oluşturulmuştur. Bu tabloya göre ebeveynler, çocuklarının ilk sırada yalancı (%24), ikinci sırada kötü alışkanlıklar ve madde bağımlılığı (%28), üçüncü sırada tembel (%16), dördüncü sırada saygısız (%16), beşinci sırada ise ikiyüzlü (%8) olmamalarını istediklerini ifade ederler.

4.2.15. Aşağıdaki Fotoğrafın Neyi Çağıştırdığına Dair Ebeveyn Görüşleri



Tablo 38.

Fotoğrafın neyi çağıştırdığına dair kadın görüşlerine ait frekans ve yüzde dağılımı

Aşağıdaki Fotoğrafın Neyi Çağıştırdığı	Sıra	Kadın	
		f	%
Madde kullanımı sonrası kendinden geçmiş gençler	1.	13	65,0
Gece sonu adrenalin zirve yapmış gençler	2.	10	50,0
Diskoda eğlenen gençler	3.	11	55,0
Konserde coşan gençler	4.	8	40,0
Diğer	5.	14	70,0

Tablo 39.

Fotoğrafın neyi çağrıştırdığına dair erkek görüşlerine ait frekans ve yüzde dağılımı

Aşağıdaki Fotoğrafın Neyi Çağrıştırdığı	Sıra	Erkek	
		f	%
Madde kullanımı sonrası kendinden geçmiş gençler	1.	13	43,3
Gece sonu adrenalin zirve yapmış gençler	2.	17	56,7
Diskoda eğlenen gençler	3.	11	36,7
Konserde coşan gençler	4.	10	33,3
Diğer	5.	26	86,7

Tablo 38 ve Tablo 39'a bakıldığında, fotoğrafın neyi çağrıştırdığını sıralayan kadın ve erkeklerin görüşlerinde bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Buna göre kadınların ilk sırada madde kullanımı sonrası kendinden geçmiş gençler (%65), ikinci sırada gece sonu adrenalin zirve yapmış gençler (%50), üçüncü sırada diskoda eğlenen gençler (%55), dördüncü sırada konserde coşan gençler (%40), beşinci sırada da diğeri (%70) seçtiği; erkeklerin de kızların sıralamasından farksız olarak ilk sıraya madde kullanımı sonrası kendinden geçmiş gençler (%43,3), ikinci sıraya gece sonu adrenalin zirve yapmış gençler (%56,7), üçüncü sıraya diskoda eğlenen gençler (%36,7), dördüncü konserde coşan gençler (%33,3), beşinci sıraya da diğeri (%40,7) koyduğu görülmüştür.

3.2.16. Aşağıdaki Fotoğraf Karesinde Kendi Çocukları Olsa Ne Düşüneceklerine İlişkin Ebeveyn Görüşleri



Tablo 40.

Fotoğraf karesinde kendi çocukları olsa ne düşüneceklerine ilişkin ebeveyn görüşlerine ait frekans ve yüzde dağılımı

Fotoğraf Karesinde Kendi Çocukları Olsa Ne Düşünecekleri	Kadın		Erkek	
	f	%	f	%
Endişe etmem, çocuğuma güvenirim	2	10,0	5	16,7
Biraz tedirgin olur, ona sorma ihtiyacı duyarım	7	35,0	12	40,0
Öfkelenirim, ona hesap sorarım	0	0,00	5	16,7
Büyük endişe duyarım, uzman kişilere danışırım	10	50,0	8	26,7
Diğer	1	5,0	0	0,00

Kadınların %50'si bu fotoğraf karesinde kendi çocukları olsa büyük endişe duyacaklarını ve uzman kişilere danışacaklarını belirtirken, erkeklerin %40'ı biraz tedirgin olacaklarını ve ona sorma ihtiyacı duyacaklarını aktarırlar.

4.BÖLÜM

4.1. ANKET SONUÇLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu bölümde araştırmanın bulgularına dayalı olarak ulaşılan sonuçlara ve bu sonuçlarla geliştirilen önerilere yer verilmiştir.

Araştırmada elde edilen sonuçlar alt amaçlarla ve bulgularla tutarlı olacak şekilde açıklamıştır.

4.1.1. Ergenlerin sosyal medyada yayınlanan fotoğrafların, 15-17 yaş arasındaki Öğrenciler üzerindeki bağımlılığa etkileri ile ilişkin sonuçlar

- Araştırmaya katılan ergenlerin cinsiyet fark etmeksizin sosyal medyayı kullanma amaçlarının sırası ile tanıdıkları ile iletişim kurma, haber takibi yapma, eğlenme olduğu bulunmuştur.
- Araştırmaya katılan ergenlerde paylaşımların önem sırası kız ve erkeklere göre farklılık göstermiştir. Kız öğrencilerde bu sıra eğlence içerikleri, paylaşımlara yapılan yorum, haber içerikli, genel kültür içerikli ve diğer iken erkek öğrencilerde; eğlence içerikli, haber içerikli, genel kültür içerikli, paylaşımlara yapılan yorum ve diğer şeklindedir.
- Sosyal medyada paylaşılan içerikler önem sırasına göre erkek ve kız öğrencilerde farklılık gösterdiği bulunmuştur. Bu sıra kız öğrencilerde kendimle ilgili bilgileri, arkadaşım ile ilgili olanları, haberle ilgili olanlar ve diğer iken erkek öğrencilerde ise kendimle ilgili, haberle ilgili, arkadaşlarımla ilgili ve diğer şeklinde bulunmuştur
- Ergenlerin sosyal medya gruplarında cinsiyet fark etmeksizin en çok dahil olduğu grubun başında whatsappın geldiği bulunmuştur. Daha sonra ise sırası ile instagram, facebook ve en az katıldıkları grubun ise twitter olduğu bulunmuştur.
- Sosyal medyada toplanma sıklıklarına göre kız ve erkek öğrencilerde farklılıklar bulunmuştur. Buna göre kız öğrenciler çok seyrek toplanırken erkek öğrenciler haftada bir toplandıkları bulunmuştur.
- Ergenlerde toplanılan mekânlarda kız ve erkek öğrenciler arasında farklılıklar saptanmıştır. Kız öğrenciler en çok kafe ve barda toplanmayı tercih ederken evde toplanmayı tercih etmemektedir. Erkek

öğrenciler de en çok kaffe ve barda toplanır iken parkta toplanmayı tercih etmemektedir.

- Araştırmaya katılan ergenlerin kız erkek fark etmeksizin yakın arkadaşları ile okulda tanıştıkları belirlenmiştir.
- Ergenlerin vakit geçirme yerleri kız ve erkek öğrencilerde farklılık göstermemektedir. Kız ve erkek öğrencilerin en çok okulda vakit geçirdikleri tespit edilmiştir.
- Araştırmaya katılan öğrencilerin spor alışkanlıklarında farklılık tespit edilmiştir. Erkek öğrenciler sporda çok faalken kız öğrencilerin çoğunluğunun biraz spor yaptığı bulunmuştur. Ayrıca kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre interneti daha çok kullandığı tespit edilmiştir.
- Araştırmaya katılan öğrenciler yine kız ve erkek fark etmeksizin yerleşim yerlerinden uzak mekanlarda buluşma sebebinin istedikleri çılgınlığı yapabilmek görüşünü belirlemişlerdir.
- Kafe bar gibi mekanlarda vakit geçirme süreleri ise erkek öğrencilerde çoğunlukla haftada iki iken kız öğrencilerde haftada bir olarak bulunmuştur.
- Gösterilen kafede vakit geçirme isteği erkek öğrencilerde çok cazip iken kız öğrencilerde hep cazip hem ilgilerini çekmiyor olarak bulunmuştur.
- Gösterilen fotoğrafta öğrencilerin çoğunun resmin madde bağımlılığını çağrıştırdığını belirtmiştir.
- Gösterilen fotoğrafta yaptıkları yorum kız ve erkek öğrencilerde aynı bulunmuştur. Öğrenciler gösterilen resmi doğru yorumlayıp, resimdeki gençlerin madde tesisi altında ve coşmuş olduğunu tespit etmiştir.
- Yine gösterilen resimde öğrenciler ortak görüş belirterek madde etkisinde kalan gençlerin bir fotoğrafı olduğu görüşünde bulunmuştur.

4.1.2. Ebeveynlerin sosyal medyada yayınlanan fotoğrafların, 15-17 yaş arasındaki öğrenciler üzerindeki bağımlılığa etkilerine ilişkin sonuçlar

- Araştırmaya katılan ebeveyn görüşlerine göre ebeveynler sosyal medyayı kullanma nedenleri kadın ve erkeklerin çoğunluğunun diğer seçeneği bundan sonra ise eğlenme amacı ile kullandıkları bulunmuştur.

- Ebeveynlerin sosyal medyada yaptığı paylaşımlarda kadınların kendi ve ailesi ile erkeklerin ise haber içerikli paylaşımlar yaptığı bulunmuştur.
- Ebeveynler kadın erkek fark etmeksizin sosyal medyada çocuklarını takip ettiği bulunmuştur
- Ebeveyn görüşlerine göre kadın erkek fark etmeksizin çocuklarının sosyal medyayı kullanmasından bazen rahatsız oldukları bulunmuştur.
- Ebeveynlerin sosyal medyayı kullanmalarında rahatsız eden unsurları sırası ile sosyalleşmesini engellemesi, cinsel içerikli siteler, kötü alışkanlıklar, çocuklarının bağımlı hale gelmesi, kötü siteler, oyun siteleri, tanımadığı kişilerle görüşme olarak belirlemiştir.
- Ebeveynlerin çocuklarının sosyal medyayı kullanma kısıtlamaları erkeklerde hiç yok iken kadınlarda bazen kısıtladıkları şeklinde bulunmuştur.
- Ebeveyn görüşlerine göre kadın erkek fark etmeksizin çocuklarını denetlerken başarılı oldukları görüşünü belirtmişlerdir.
- Ebeveynler çocuklarının doğru söylediklerine dair kadın erkek fark etmeksizin emin olduklarını belirtmiştir.
- Ebeveyn görüşlerine göre kadın ya da erkek fark etmeksizin sosyal medyada yaptıklarını çocuklarının takip ettiğini belirtmişlerdir
- Ebeveynler sosyal medyanın yararını önem sırasına göre iletişim, haber takibi, bilgiye hızlı erişim, görüş paylaşma olarak tespit etmişlerdir.
- Ebeveynler sosyal medyanın zararını ise sırası ile sosyalleşmesini engellemesi, bağımlılık yapması, bilişim suçlarına sebep olması, beden ve ruh sağlığını bozması, madde bağımlılığına sebep olması , özendirici olması , ahlaki değerleri zayıflatması, yuva yıkması olarak tespit etmişlerdir.
- Ebeveynlerin sosyal medyanın çocuk ve gençlere zarar verebilecek içeriklerin sırası ile ahlakı bozan, şiddet ve korku içeren paylaşımlar, madde kullanıma teşvik eden video fotoğraflar, oyun siteleri, dini içerikli yayınlar, siyasi içerikli yayınlar, çeşitli hesaplar ve sanal alemin çocuk ve gençlere verebileceği zararlar olarak belirlemiştir.
- Ebeveynler çocuklarında olması istedikleri davranışları sırası ile saygılı, iletişimi iyi, dürüst ve öz güveni yüksek olarak belirtmişlerdir.

- Ebeveynler çocuklarında olmalarını istemedikleri davranışları ise sırası ile yalancı, kötü alışkanlıklar ve madde bağımlılığı olan, tembel ve saygısız olarak belirtmişlerdir.
- Gösterilen fotoğrafta erkek ya da kadın fark etmeksizin madde kullanımı sonrasında kendinden geçmiş gençleri çağırttığı bulunmuştur.
- Ebeveynler gösterilen resimde çocuklarının olması halinde kadınların yarısı çok endişe duyacaklarını belirtirken erkeklerin yarıya yakını biraz tedirgin olacaklarını belirtmişlerdir.

4.2. SONUÇ

Yapılan araştırmanın sonucu insan hayatına yoğun şekilde giren internetin ve sosyal medyanın faktörünün faydaları ile birlikte zararlı ve tehlikeli yönlerinin de bulunduğunu ortaya koymaktı. Ergenlerin çoğunluğunun medyayı ve özellikle sosyal medyayı oldukça sık kullandığı anlaşılmaktadır. Bu etkilenmede cinsiyet faktörünün önemli olmadığı görülmüştür. Ergenlerin sosyal medyaya ayırdıkları zaman çok fazladır. Bu zamanda sosyal medyayı kullanım alanları sınırsızdır. Bu yüzden kullandıkları içerikler önemli hale gelmektedir. Bu konuya eğilme sebebi geçen zaman içerisinde uyuşturucu kullanımının artması ve buna paralel olarak ergenlerde etkilenme oranının fazla olmasındandır. Araştırmada Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde sınavla öğrenci alan Türk Maarif Koleji ve sınavsız öğrenci alan Girne'deki Anafartalar Lisesi'nde öğrenim görmekte olan rastgele seçilen 35'er kişiden oluşan toplam 70 öğrenci ile mülakat ve anket yapılmıştır. Bunun yapılmasındaki amaç ise eğitim düzeyi daha yüksek ailelerin çocukları ile eğitim seviyeleri daha düşük ailelerin çocuklarının görüşleri alınarak daha gerçekçi sonuçların alınması istendiğidir. Çalışmada yapılan mülakat ve anket uygulaması seçilen farklı kesimlere ait okullar ve sayı bakımında yeterli görülmüştür.

Ergenlerin sosyal medyayı kullanma amaçları genellikle tanıdıkları ile iletişim kurma amaçlıdır. Paylaştıkları içerikler ise kendi ve arkadaşları ile ilgili bilgiler olmaktadır. Sosyal medya gruplarından whatsapp ergenler arasında en çok kullanılan sosyal medya alanıdır. Kız öğrenciler bu alanda daha sık toplanmaktadır.

Sosyal medya dışında erkek öğrenciler kaffe ve barda toplanmayı kız öğrenciler ise evde toplanmayı tercih etmektedirler. Öğrenciler en çok ise okulda sosyalleşmektedir. Spora ayırdıkları vakit süresi erkek öğrencilerde daha fazladır. İnternet kullanım süreleri ise kız öğrencilerde daha fazladır. Kız öğrenciler internette vakit geçirmeyi, erkek öğrenciler sporda vakit geçirmeye tercih etmektedirler.

Ergenler toplanırken yaşadıkları yerlerden uzak mekânları tercih etmektedir. Bunun sebebi ise istedikleri çılgınlıkları rahatça yapabilmek olarak belirlemişlerdir. Bu durum bazen gençler için tehlike oluşturabilmektedir.

Araştırmada öğrencilere medyada olan bazı fotoğraflar gösterilmiş ve öğrencilerin yorumlarının ortak olduğu görülmüştür. Bu oldukça önemli bir sonuçtur.

Öğrencilerin gösterilen fotoğraftan kız ve erkek öğrenci ayırt etmeksizin etkilenmesi oluşabilecek zararlı etkilerden ortak olabileceğini göstermektedir.

Ebeveynlerin de sosyal medyayı kullanım sıklığının fazla olduğu görülmektedir. Ebeveynlerde sosyal medyayı yaygın şekilde kullanmalarına karşın araştırma verilerine göre, çocuklarının sosyal medyayı kullanmalarından endişeli oldukları anlaşılmaktadır. Ebeveynlerde oluşan endişe kadın erkek fark etmeksizin sürmektedir. Buna rağmen ebeveynlerin çocuklarını çok fazla kısıtlamadığı görülmektedir. Ebeveynler çocuklarını kısıtlama yerine onları denetlemeyi tercih ettiği görüşülmüştür ve yine bu denetlemede kendilerini başarılı görmekteyizler. Bu denetlemeyi çocuklarını sosyal medyada takip ederek yapmaktadırlar.

Çalışmanın yapıldığı yaş grubu zararlı alışkanlıklar edinmesi bakımından en riskli gruptur. Zararlı alışkanlıklara ergenlerin en yatkın olduğu ve tehlikelerle karşı karşıya gelebilecekleri bir döneme girmektedirler. Ailelerin her koşulda çocuklarını takip etmesi zor olsa da olabilecekleri önlemler konusunda seçenekleri fazladır. Bununla ilgili çalışmalara ağırlık verilmelidir. Ergenlerin yaşama ihtimali olan bu tehlikelerin ortadan kaldırılması en önemli noktadır. Burada başta ailelere ve kurumlara görevler düşmektedir. Bu bağlamda ergenlerin sosyal medyada geçirdikleri zamanın azaltılması için KKTC yetkili makamları ve sivil toplum örgütleri tarafından gençlerin zamanlarını verimli geçirebilmeleri ve sosyal medyada geçirdikleri zamanı azaltma adına daha çok sanatsal ve kültürel faaliyetleri el birliğiyle uygulamalıdır. Çocukların çok sosyalleştikleri alanlar okullardır ayrıca sosyalleştikleri başka alanlarda bulunmaktadır. Okullar da alınabilecek önlemler yine aile ile iş birliği çerçevesinde olmalıdır.

Çalışmada gösterilen görsellerin ergenlere cazip geldiği belirlenmiştir. Ergenlere gösterilen görsele verilen cevaplara bakıldığında tehlikeli çağrışım yaptığına dair verilen cevapların yüzdesinin fazla çıkmasının, hatta yeni olmasına ve çoğu kesim tarafından bilinmemesine rağmen Flakka isimli uyuşturucunun cevap olarak fotoğraflara yansması ergenler üzerinde etkisi olduğunu göstermiştir. Ergen görüşlerine göre bağımlı olmasa dahi bu görsellerin doğallaştığı görülmektedir. Bu da ergenlerin uyuşturucu madde kullanıcısı olmasa bile yatkın olduğunu göstermektedir ki bu da ergenler için tehlikeli bir durumdur.

Yani kız erkek fark etmeksizin gençlerimizin kötü bazı içeriklerle etkilenmemesi için çabalanmalıdır. Gençlerin önemli bir vaktinin okulda geçmesine rağmen evde geçirdikleri vakit ve aileleri ile iletişim bu tehlikeden korunma için önemlidir. Bunun ile ilgili ailelerin bilinçli olması ve alınabilecek önlemleri bilinçli olarak uygulamaları gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Afonso, M. V., Bioucas-Dias, J. M., & Figueiredo, M. A. (2010). Fast image recovery using variable splitting and constrained optimization. *IEEE transactions on image processing*, 19(9), 2345-2356.
- Alav, O. (2014). Sosyal medya'nın birey ve toplumsal yapıya etkileri. *Elektronik Sosyal Bilgiler Eğitimi Dergisi*, 1(1), 1-22.
- Arisoy, E., Can, D., Parlak, S., Sak, H., & Saraçlar, M. (2009). Turkish broadcast news transcription and retrieval. *IEEE Transactions on Audio, Speech, and Language Processing*, 17(5), 874-883.
- Arslan, A. (2006). Medyanın birey, toplum ve kültür üzerine etkileri. *Journal of Human Sciences*, 1(1).
- Arsan, E. (2015). *Medya Gözcüsü*. Evrensel Basım Yayın.
- Atadil, H. A. (2011). *Otel işletmelerinde sosyal medya pazarlaması: Turizm tüketicilerinin sosyal paylaşım sitelerine ilişkin algıları üzerine bir alan çalışması* (Doctoral dissertation, DEÜ Sosyal Bilimleri Enstitüsü).
- Aslan, R. (2011). *No god but God: The origins, evolution, and future of Islam*. Random House.
- Aydın, B. (2016). *Toplumsal dışlanma ve aidiyet kısılacında bağımlı gençlik (Konya örneği)* (Doctoral dissertation, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Ball-Rokeach, S. J., & DeFleur, M. L. (1976). A dependency model of mass-media effects. *Communication research*, 3(1), 3-21.
- Bradley, C. M., Fagan, J., West, V., Montgomery, N., Patil, S., Hoffmann, J. L., ... & Shavell, A. (1988). *The Journal of Criminal Law & Criminology*.

- Ceyhan, G., Celik, C., Uruş, S., Demirtaş, İ., Elmastaş, M., & Tümer, M. (2011). Antioxidant, electrochemical, thermal, antimicrobial and alkane oxidation properties of tridentate Schiff base ligands and their metal complexes. *Spectrochimica Acta Part A: Molecular and Biomolecular Spectroscopy*, 81(1), 184-198.
- Ceyhan, A. A., & Ceyhan, E. (2008). Loneliness, depression, and computer self-efficacy as predictors of problematic internet use. *CyberPsychology & Behavior*, 11(6), 699-701.
- Çakır, D. (2011). Edirne'deki liselerde ve Trakya üniversitesi öğrencilerinde alkol ve psikoaktif madde kullanımının yaygınlığı.
- Dahlgren, P. (2009). *Media and political engagement*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Demir, Ü. (2016). Sosyal Medya Kullanımı Ve Aile İletişimi: Çanakkale'de Lise Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, 9(2), 27-50.
- Demiral, D. Madde Kullanımı Önleme Klavuzu.
- Doğan, T. G. (2015). Sosyal medyanın öğrenme süreçlerinde kullanımı: ters-yüz edilmiş öğrenme yaklaşımına ilişkin öğrenen görüşleri. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 1(2).
- Dumas, L. G., & Hennessey, M. B. (1999). The Varied Roles of Community Health Nursing. *Community Health Nursing*.
- Fejes, I., Závaczki, Z., Szöllösi, J., Koloszár, S., Daru, J., Kovacs, L., & Pal, A. (2005). Is there a relationship between cell phone use and semen quality?. *Archives of andrology*, 51(5), 385-393.

- Goodwin, F. K., & Jamison, K. R. (2007). *Manic-depressive illness: bipolar disorders and recurrent depression* (Vol. 1). Oxford University Press.
- Ghodse, H. A. M. I. D., Taylor, D. R., Greaves, J. L., Britten, A. J., & Lynch, D. E. T. (1995). The opiate addiction test: a clinical evaluation of a quick test for physical dependence on opiate drugs. *British journal of clinical pharmacology*, 39(3), 257-259.
- Hatipoglu, S., & Aygun, E. (2009). Comparison of operative and non operative management of acute appendicitis. *Ulus Travma Acil Cerrahi Derg*, 15(5), 459-62.
- Karadon, S. (2012). *Madde kullanan hükümlülerin ruhsal durumlarının incelenmesi* (Doctoral dissertation, DEÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü).
- Karabacak, E. (1993). *Medyanın tüketici davranışları üzerindeki etkisi ve pazarlama yönetimi açısından önemi* (Doctoral dissertation, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Kelleci, M. (2008). İnternet, cep telefonu, bilgisayar oyunlarının çocuk ve gençlerin ruh sağlığına etkileri. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 7(3), 253-256.
- Koca, B., & Oğuzöncül, A. F. (2015). İnönü Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinin sigara, alkol, madde kullanımı, madde kullanımına etki eden etmenler ve aileden aldıkları sosyal desteğin etkisi. *Kocaeli Tıp Dergisi*, 4(2), 4-13.
- Koç, M., & Karabatak, M. (2011, September). Sosyal ağların öğrenciler üzerindeki etkisinin veri madenciliği kullanılarak incelenmesi. In *5th International Computer & Instructional Technologies Symposium* (pp. 22-24).
- Koçak, D. Y., Hotun-Şahin, N., & Büyükkayacı-Duman, N. (2015). Alkol ve sigara bağımlılığı, kadın sağlığına etkileri ve hemşirelik girişimleri. *Literatür Sempozyum Psikiyatri/Nöroloji/Davranış Bilimleri Dergisi*, 1(5), 43-47.

- McKim, G. (2000). Not just a matter of time: Field differences and the shaping of electronic media in supporting scientific communication. *Journal of the Association for Information Science and Technology*, 51(14), 1306-1320.
- Magill, M., & Ray, L. A. (2009). Cognitive-behavioral treatment with adult alcohol and illicit drug users: a meta-analysis of randomized controlled trials. *Journal of studies on alcohol and drugs*, 70(4), 516-527.
- Miller, W. R., & Wilbourne, P. L. (2002). Mesa Grande: a methodological analysis of clinical trials of treatments for alcohol use disorders. *Addiction*, 97(3), 265-277.
- Nurmedov, S., Yılmaz, O., & Dilbaz, N. (2016). Smartphone addiction and its relationship with social anxiety and loneliness. *Behaviour & Information Technology*, 35(7), 520-525.
- Örgütü, D. S. (1998). dünya sağlık raporu. Çev. Ed. Metin, B., Akin, A., Güngör, İ. Ankara: Sağlık Bakanlığı Sağlık Projesi Genel Koordinatörlüğü, 45-57.
- Örgütü, D. S. (1998). dünya sağlık raporu. Çev. Ed. Metin, B., Akin, A., Güngör, İ. Ankara: Sağlık Bakanlığı Sağlık Projesi Genel Koordinatörlüğü, 45-57.
- Özbaş, S., & Özkan, S. (2010). Kadın sağlığını geliştirmede medyanın kullanımı ve etkisi. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 9(5), 541-546.
- Prendergast, B. D. (2006). The changing face of infective endocarditis. *Heart*, 92(7), 879-885.
- Piaget, J. (1970). Science of education and the psychology of the child. Trans. D. Coltman.
- Rachmilewitz, D., Stamler, J. S., Bachwich, D., Karmeli, F., Ackerman, Z., & Podolsky, D. K. (1995). Enhanced colonic nitric oxide generation and nitric

oxide synthase activity in ulcerative colitis and Crohn's disease. *Gut*, 36(5), 718-723.

Schiavi, R. C., Schreiner-Engel, P., Mandeli, J., Schanzer, H., & Cohen, E. (1990). Healthy aging and male sexual function. *The American journal of psychiatry*, 147(6), 766.

Sesen, B. A., & Tarhan, L. (2013). Inquiry-based laboratory activities in electrochemistry: High school students' achievements and attitudes. *Research in Science Education*, 43(1), 413-435.

Soyka, M. (2014). Nalmefene for the treatment of alcohol dependence: a current update. *International Journal of Neuropsychopharmacology*, 17(4), 675-684.

Sayımer, İ. (2008). *Sanal ortamda halkla ilişkiler*. Beta.

Sundén, J. (2003). Material virtualities: Approaching online textual embodiment.

Tezcan, A. H., Özçetin, A., Özlü, O., Çevreli, B., & Uzbay, T. (2015). Locomotor stimulation by acute propofol administration in rats: role of the nitrenergic system. *Pharmacological Reports*, 67(5), 980-985.

Ulucan, C. E. M., Yavuzgil, O., Yuksel, A., Kartal, Y., Simsek, E., ... & Aydin, M. (2011). Tachycardia-Induced Cardiomyopathy in Patients With Idiopathic Ventricular Arrhythmias: The Incidence, Clinical and Electrophysiologic Characteristics, and the Predictors. *Journal of cardiovascular electrophysiology*, 22(6), 663-668.

Uzbay, İ. T., & Yüksel, N. (2003). Madde kötüye kullanımı ve bağımlılığı. *Psikofarmakoloji. N. Yüksel (Ed.), Yenilenmiş*, 2, 485-520.

Uzbay, İ. T. Bağımlılık Yapan Maddeler Ve Özellikleri.

Uzun, H. (2013) Dünyaya Bir Noel Armağanı: Türkiye'nin 1933'te Uluslar Arası

Afyon Kontrolü Anlaşması'nı Kabulü.

Vural, Z., & Bat, M. (2010). Yeni Bir İletişim Ortamı Olarak Sosyal Medya: Ege Üniversitesi İletişim Fakültesine Yönelik Bir Araştırma. *Journal Of Yasar University*, 5(20).

Weissman, M. M. (1980). Use of a self-report symptom scale to detect depression in a community sample. *The American Journal of Psychiatry*.